

**POLITECHNIKA
GDAŃSKA**

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY

Imię i nazwisko studenta: Joanna Szulfer
Nr albumu: 159753
Poziom kształcenia: Studia drugiego stopnia
Forma studiów: stacjonarne
Kierunek studiów: Architektura
Specjalność: Architektura (studia w j. polskim)

PRACA DYPLOMOWA MAGISTERSKA

Tytuł pracy w języku polskim: Centrum minimalizmu we Wdzydzach - wpływ wysokiej atrakcyjności turystycznej na małe miejscowości Kaszub

Tytuł pracy w języku angielskim: Minimalism centre in Wdzydze - impact of high tourist attractiveness on small kashubian villages

Opiekun pracy: dr inż. arch. Małgorzata Skrzypek-Łachińska, doc. PG

Data ostatecznego zatwierdzenia raportu podobieństw w JSA:

STRESZCZENIE

Tematem pracy jest opracowanie projektu - dyplomu magisterskiego poruszającego zagadnienie wpływu wysokiej atrakcyjności turystycznej na małe miejscowości na przykładzie Wdzydz Kiszewskich. Wdzydze to niewielka wieś położona na Kaszubach o bogatej historii oraz tradycji dziedzictwa kulturowego wiążącej się m.in z obiektem Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego im. Teodory i Izydora Gulgowskich znajdującym się w miejscowości. Projekt skupia w sobie opracowanie wytycznych urbanistycznych i architektonicznych, dzięki którym będzie możliwe uporządkowanie przestrzenne Wdzydz. Szczegółowo rozwiązywana jest jedna z działek w centrum wsi, na której projektowane jest Centrum Minimalizmu.

Słowa kluczowe: Wdzydze, wieś, turystyka, regionalizm, sztuka ludowa, skansen, minimalizm
Dziedzina nauki i techniki, zgodnie z wymogami OECD: Nauki inżynierskie i techniczne, Inżynieria lądowa, Inżynieria architektury

ABSTRACT:

The case of the study is master's degree project, which raises issue of high tourist attractiveness on small Kashubian villages. Wdzydze are a small village located in Kashubia with rich history, tradition and cultural heritage involved inter alia with Ethnographic Museum in the village. Project brings together development of urban and architectural guidelines, thanks to which spatial order in Wdzydze can be achieved. On one of the plots in the heart of the city village Minimalist Centre is projected by the author.

Keywords: Wdzydze, village, tourism, regionalism, folk art, open-air museum, minimalism

SPIS TREŚCI

I WPROWADZENIE	7
1. WSTĘP I CEL PRACY	7
2. Kaszuby.....	8
2.1. Położenie geograficzne i historia.....	8
2.2. Kultura i zwyczaje.....	9
2.2.1. Język	9
2.2.2. Garncarstwo	9
2.2.3. Haft.....	9
2.2.4. Malowidła na szkle	10
2.2.5. Plecionkarstwo	10
2.2.6. Tabaka i tabacznicy	11
2.2.7. Instrumenty kaszubskie i kaszubskie abecadło	11
2.3. Tożsamość miejsca	11
2.3.1. Tożsamość Kaszubów	12
2.4. Wdzydzki Park Krajobrazowy	13
2.4.1. Przyrodnicze szlaki piesze	13
2.4.2. Przyrodnicze szlaki rowerowe.....	13
2.4.3. Szlaki wodne	13
2.4.4. Szlaki PTTK.....	14
2.4.5. Mapa	15
3. WDYDZE – DZIEDZICTWO KASZUB	16
3.1. Historia i położenie	16
3.2. Teodora i Izydor Gulgowscy.....	17
3.3. U źródeł muzeów na wolnym powietrzu – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach 19	
3.3.1. Historia	19
3.3.2. Obecnie	21
3.4. Kaszubska architektura ludowa.....	23
3.4.1. Historia	23
3.4.2. Typy zagród.....	24
3.5. Dom kaszubski	24
3.5.1. Proporcje i bryła	25
3.5.2. Konstrukcja ogólna.....	26
3.5.3. Fundamenty	26
3.5.4. Konstrukcja ścian	27
3.5.5. Konstrukcja dachu.....	27
3.5.6. Detal	27
3.6. Rozwój turystyki we Wdzydzach	28

3.6.1. Jarmark Wdzydzki	31
4. ROZWÓJ WSI TURYSTYCZNYCH W POLSCE – SZANSE I ZAGROŻENIA	32
4.1. Turystyka wiejska	32
4.2. Problemy turystyki wiejskiej	32
4.3. Korzyści płynące z rozwoju turystyki wiejskiej	33
4.4. Studium przypadku	33
4.4.1. Sierakowo Sławieńskie – „W krainie Hobbitów”	33
5. Minimalizm – filozofia	35
II ANALIZY	37
1. Wdzydze współcześnie	37
1.1. Charakterystyka i dane statystyczne	37
2. Zapisy dokumentów planistycznych	38
2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	38
2.2. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	40
3. Układ urbanistyczny	41
3.1. Układ funkcjonalny	41
3.2. Układ komunikacyjny	42
3.3. Obiekty i założenia cenne kulturowo – analiza historyczna	43
3.4. Waloryzacja zabudowy i otoczenia	44
4. Wytyczne do projektu	45
4.1. Analiza SWOT	45
4.2. Skala urbanistyczna	46
4.3. Skala architektoniczna	47
III OPIS KONCEPCJI	49
1. Dane ogólne	49
1.1. Przedmiot i zakres opracowania	49
1.1.1. Przedmiot opracowania	49
1.1.2. Zakres opracowania	49
2. Projekt w skali wsi – masterplan	50
2.1. Szczegółowe rozwiązania dla wybranych działek	51
2.2. Schwarzplan	52
3. Projekt w skali wybranej działki	53
3.1. Stan istniejący	53
3.2. Stan projektowany	53
3.2.1. Zagospodarowanie terenu	54
3.2.2. Ukształtowanie terenu	54
3.2.3. Miejsce gromadzenia odpadów	54
3.2.4. Zieleń niska oraz wysoka	54
3.2.5. Miejsca postojowe	54
4. Budynek projektowane	55

4.1. Forma architektoniczna	55
4.2. Układ funkcjonalny	55
5. Opis techniczny	57
5.1. Charakterystyczne parametry techniczne	57
5.2. Wykaz pomieszczeń.....	57
5.3. Konstrukcja budynków i posadowienie.....	59
5.4. Instalacje wewnętrzne	59
5.4.1. Instalacja zimnej i ciepłej wody użytkowej	59
5.4.2. Instalacje kanalizacji deszczowej.....	59
5.4.3. Instalacja kanalizacji sanitarnej.....	60
5.4.4. Instalacja IT	60
5.4.5. Instalacja ciepła.....	60
5.4.6. Wentylacja.....	60
5.5. Rozwiązania materiałowe.....	60
5.5.1. Budynki: lobby, hotelowy, restauracyjny i gospodarczy.....	60
5.5.2. Budynki: medytacji, saun, basenowy	60
5.5.3. Zagospodarowanie terenu	61
5.6. Dostępność dla osób niepełnosprawnych.....	61
5.7. Ochrona przeciwpożarowa.....	61
6. BIBLIOGRAFIA	62

I WPROWADZENIE

1. WSTĘP I CEL PRACY

Poniższa praca skupia się na obrazie Wdzydz Kiszewskich, małej wsi na Kaszubach, w której od kilkunastu lat obserwuje się dynamiczny rozwój sektora turystycznego. Celem pracy w pierwszej fazie jej opracowywania było zebranie materiału, który pozwoli autorce lepiej zrozumieć podwaliny rozwoju turystyki we Wdzydzach, a także umożliwi na późniejszym etapie wypracować odpowiednie rozwiązania urbanistyczne i architektoniczne. Kluczowym dla Wdzydz jest zrozumienie ich historii, uwarunkowań fizjograficznych, architektury, powiązań z Kaszubami i kaszubskością, w tym przede wszystkim z kaszubską sztuką ludową.

Ważnym dla autorki było stworzenie kompleksowego projektu w postaci fizycznego zapisu wytycznych urbanistyczno-architektonicznych dla wsi Wdzydze, który przyczyni się do jej pozytywnego rozwoju. Niezwykle istotnym jest by rozwój wsi, także jako wsi turystycznej nie wpłynął negatywnie na jej oryginalny, historyczny wygląd oraz tożsamość. By tak się nie stało konieczne jest podjęcie zdecydowanych, całościowych działań planistycznych, których autorka podjęła się w poniższym opracowaniu.

W świecie nieustającej globalizacji oraz rozwoju miast niezwykle atrakcyjne stają się ciche destynacje, oddalone od zgiełku, hałasu i ciągłego napływu bodźców. W ostatnich latach można zaobserwować popularyzację filozofii minimalizmu – czyli przewartościowania priorytetów, pozbycia się nadmiaru i zbędnych rzeczy. Przy szczegółowym opracowywaniu działki celem autorki było stworzenie miejsca, w którym zaimplementowana będzie wyżej wymieniona filozofia.

2. KASZUBY

2.1. Położenie geograficzne i historia

Kaszuby to określenie zarówno na krainę geograficzną jak i zamieszkujący ją lud. W okresie od VII do XII wieku obszar Pobrzeża Południowo-bałtyckiego i Pojezierza Południowo-bałtyckiego zamieszkiwany był przez plemiona: Pomorzan, Wendów oraz Kaszubów. W XII wieku rozpoczął się proces powolnej germanizacji, w wyniku czego granice Kaszub przesuwaly się stopniowo ku wschodowi.

Po raz pierwszy nazwy *Cassubia* użyto w dokumencie z roku 1228, jako oznaczenie wschodniej części państwa. Nie były to jednak to tereny Kaszub, które znamy dzisiaj – sięgały one dużo dalej na zachód. Dzisiejsze terytoria Kaszub związane są z dynastią książąt Pomorza Gdańskiego inaczej nazywaną kaszubską (pocz. X-XI w.). Po okresie rozbitcia dzielnicowego dalsze losy Kaszub były ściśle związane z losami państwa polskiego.

Położenie geograficzne

Wytyczając granice współczesnych Kaszub oparto się m.in. na takich kryteriach jak: odsetek ludności kaszubskiej w gminie, jej liczba i działalność społeczno-kulturalna, przeszłość historyczna od początku XIX wieku po czasy współczesne. Biorąc pod uwagę te kryteria rozróżniono Kaszuby etniczne i Kaszuby historyczne. Cały obszar Kaszub przedstawiony na załączniku graficznym (Il. 1) zajmuje obszar 11 849 km² ¹.

Rys. 2.1. Mapa – położenie geograficzne, podział i granice Kaszub
źródło: Mordawski J.: *Geografia Kaszub*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, 2018, Gdańsk, s. 6

¹ Na podstawie: Mordawski J.: *Geografia Kaszub*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk 2018, s. 7

2.2. Kultura i zwyczaje

2.2.1. Język

Kaszubszczyzną posługuje się w Polsce na co dzień 108tys. Kaszubów. W języku kaszubski występuje inny niż w języku polskim akcent – ruchomy, zaś na Kaszubach południowych pada on na pierwszą zgłoskę. Wyróżnia się następujące cechy języka kaszubskiego:

- odmienna niż w j. polskim fonetyka, wymawianie -ki i -gi jako -czy i -dźi (krótki – krótczi, długi – dładzi),
- zastępowanie zmiękczeń: ś, ź, ć, dź, twardymi: s, z, c, dz (sześć – szesc),
- przestawianie polskiego ro na ar (brodawka – bardówka),
- brak tzw. ruchomego e (Janek – Jank),
- samogłoski o nieokreślonej barwie zwane „szwa”, występujące w miejsce i, u, y i oznaczane w pisowni kaszubskiej literą ě (suknia – sĕknia, cicho – cĕcho), oznaczenia literowe dla pochylego a – ô (czarny – czôrny) i pochylego e – é (szczęście – szczescé).

2.2.2. Garncarstwo

Na Kaszubach można wyróżnić trzy główne ośrodki garncarskie: W Kościerzynie (najstarszy), Chmielnie oraz Kartuzach. W Kościerzynie swój warsztat prowadził Michał Necel. Jego syn – Franciszek przeniósł się do Chmielna i w 1907 roku założył własny warsztat. W Kartuzach natomiast najbardziej znanymi garncarzami byli Meissnerowie.

Ceramika wytwarzana w każdym z ośrodków nieznacznie różniła się od siebie, jednak największy wpływ na jej zdobienia miała rodzina Neclów. Neclowie zdobili swoje wyroby wzorami: tulipana, kwiatu bzu, lilii, rozgwiazdy, rybiej łuski i wianka kaszubskiego. Ceramika pochodząca spod warsztatu Neclów była początkowo pokrywana bezbarwną glazurą, później zmieniono ją na kremową, brązową i niebieską. Wzory stosowane przez Neclów zostały zapożyczone m.in. przez rodzinę Meissnerów. Meissnerowie zajmowali się wyrobem kafli, wzorowanych na piecach gdańskich. Dzisiaj piece z kaflami Meissnerów można oglądać we wdzydzkim Parku Etnograficznym.

2.2.3. Haft

Pierwszymi ośrodkami haftu były klasztory norbertanek w Żukowie i benedyktynek w Żarnowcu. Hafty były jednobarwne, wyszywane srebrną lub złotą nicią.

Wielobarwny haft kaszubski powstał dopiero na początku XIX wieku dzięki Izidorowi i Teodorze Gulgowskim. W 1906 roku Teodora opracowała koncepcję „Wdzydzkiego Haftu Kolorowego”, której założeniami podzieliła się wkrótce ze wdzydzkimi dziewczętami i tym samym rozpoczęła dzieje wdzydzkiej szkoły haftu. Od tego czasu haft stał się jednym z najważniejszych aspektów w sztuce ludowej Kaszubów.

Rys. 2.2. Haft szkoły wdzydzkiej - poszewka na poduszkę, wykonanie: Aniela Datta, 1984r.
Elementy haftu: tulipan, róża, rozeta, gwiazda, pąk, żuczek, niezapominajka, kłos, wisienka, liść, łądoga
Kolory: odcienie czerwieni, różu, pomarańcza, beżu oraz zieleń, czern i żółć²
źródło: K. Dombrowska: *Katalog „Wdzydzkiego Haftu Kolorowego”*, Wdzydze 2019, s. 48

W okresie międzywojennym uformowała się jeszcze jedna szkoła haftu – szkoła pucka. Nawiązuje ona do haftów pochodzących z Żarnowca.

Po wojnie powstała szkoła wejherowska, która opiera się na hafcie wdzydzkim, a w której pojawiły się także nowe elementy, takie jak chryzantema, dalia, aster, bez i groszek.

2.2.4. Malowidła na szkle

Sztuka malowania na szkle sięga prawdopodobnie do XVII wieku. Pierwotnie na szkło naklejano obrazki przedstawiające świętych (drzeworyty) i obramowywano kwiatowym ornamentem malowanym na szkle. Sztuka ta zanikła i została wskrzeszona dopiero w połowie XX wieku. Od tego czasu na szkle malowano pełne obrazy. Najbardziej znaną malarką na szkle była Anna Basmann z Gnieźdżewa. Mistrzem w malarstwie na szkle był także m.in. Czesław Hinc z Wdzydz Kiszewskich.

2.2.5. Plecionkarstwo

Plecionkarstwo jest obecne na Kaszubach nieprzerwanie od średniowiecza. Z korzeni i wikliny wyrabiano proste wyroby domowego użytku.

Dzisiaj plecionkarstwo jest jedną z najpopularniejszych dziedzin sztuki ludowej uprawianej na Kaszubach. Plecionki wykonuje się z wikliny, słomy, korzeni sosny, świerków i jałowca.

W przeciwieństwie do ceramiki kaszubskiej, sztuka plecionkarstwa nie zanika, a wręcz przeciwnie nastąpił jej imponujący rozwój. Oprócz przedmiotów użytkowych takich jak tacek, koszyków i miseczek wykonuje się także przedmioty dekoracyjne np. bombki, pojemniki na ołówki, pudełka na papierosy. Organizowane są także specjalne warsztaty, na których można nauczyć się wyplatania. Warsztaty takie organizuje m.in. Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach.

² Na podstawie: K. Dombrowska: *Katalog „Wdzydzkiego Haftu Kolorowego”*, 2019, Wdzydze, s.4, 48-49

2.2.6. Tabaka i tabacznicy

Tabaka, to mówiąc inaczej sproszkowany tytoń wzbogacony o kompozycje aromatyzujące. Mówi się, że zwyczaj zażywania tabaki na Kaszubach istnieje od zawsze. Typowym zawołaniem Kaszubów są słowa „*Chcemë le so zażęc!*”. Dodatkowymi atrybutami przyjmowania tabaki jest specyficzny rożek – tabakiera oraz duża chusta, niegdyś przeważnie koloru czerwonego w białe groszki. Kaszubi przyjmują tabakę „gdy nos jej nie chce”³, najczęściej w towarzystwie.

2.2.7. Instrumenty kaszubskie i kaszubskie abecadło

Najpopularniejszymi instrumentami Kaszubskimi są: diabelskie skrzypce, burczybas i bazuny. Dzisiaj instrumenty kaszubskie używane są przez kapele zespołów ludowych.

Rys. 2.3. Obrazkowe „Kaszubskie abecadło”, które śpiewa się wskazując i nazywając poszczególne obrazki

źródło: <https://czec.pl/pl/p/Plakat-kaszubskie-nuty-od-A4-do-A0-do-wyboru-poziom/1787> (data dostępu 11.2019)

2.3. Tożsamość miejsca

Trafnym wydaje się spostrzeżenie, że ludzie mieszkający w danym miejscu nadają mu charakter – kształtują je zarówno poprzez to, co namacalne jak i to, czego nie widać. Od zarania dziejów ludzie byli budowniczymi własnych „miejsc”. Miejsca te były nierozdzielnie połączone z tradycją i kulturą danego obszaru. W wielu przypadkach głównym czynnikiem decydującym o tożsamości miejsca jest identyfikacja etniczna. Przez identyfikację etniczną należy rozumieć poczucie przynależności grupy etnicznej do danego obszaru.

³ T. Bolduan: *Nowy Bedeker Kaszubski*, Gdańsk 1997, s.372

Grupa etniczna - grupa ludzi, identyfikujących się ze sobą w oparciu o wspólne doświadczenia społeczne, kulturowe, narodowe oraz historyczne. Przynależność do grupy etnicznej najczęściej wiąże się ze wspólnym dziedzictwem kulturowym, językiem, strukturą społeczną, wierzeniami, rytuałami, kuchnią, ubiorem czy wyglądem zewnętrznym. ⁴

Od zarania dziejów ludzie kształtowali przestrzeń w zgodzie z naturą, krajobrazem, uwarunkowaniami kulturowo-społecznymi czy religią. Dzięki takiemu podejściu do kształtowania miejsca dzisiaj możemy podziwiać różnorodne, ciekawe i intrygujące założenia. Założenia te posiadają ową tożsamość, często tak bardzo inną od tożsamości „naszych miejsc” – tj. miejsc, w których mieszkamy, przebywamy i uspołeczniamy się.

2.3.1. Tożsamość Kaszubów

Tożsamość Kaszubów warunkowana jest przez trzy aspekty: język, przestrzeń i pochodzenie.⁵

Według danych NSPLM 2011 w 19 gminach ponad 20% ludności posługuje się językiem kaszubskim⁶, jednak nie zostało sprecyzowane w jakim stopniu zaawansowania. Wg J. Mordawskiego na przełomie XX i XXI wieku mową kaszubską posługiwało się codziennie 81 tys. osób, w tym bardzo często 41 tys. osób. Język kaszubski zdecydowanie jest elementem warunkującym tożsamość Kaszubów, zwłaszcza na terenach wsi, gdzie w języku kaszubskim mówi się więcej i płynniej niż na terenach miast. Na terenach bardziej rozwiniętych użytkowanie języka kaszubskiego stopniowo zanika. Próbując przeciwdziałać owemu zjawisku, języka kaszubskiego naucza się w szkołach i wykorzystuje jako atrakcję dla turystów.

Ważnym dla Kaszubów jest również pochodzenie, do którego często się odwołują w dyskursie publicznym. Tutaj podobnie jak w przypadku języka, bardziej skrupulatne podejście wykazują mieszkańcy wsi.

Ostatnim aspektem istotnym w zrozumieniu tożsamości Kaszubów jest pojęcie przestrzeni. Kaszuby to region położony na terenie Polski ale także miejsce zamieszkiwane przez Kaszubów (Kaszuby w Kanadzie) ⁷. Jak każde społeczeństwo tak i Kaszubi posiadają więź z danym obszarem. W przypadku grup etnicznych, przynależność do tzw. „miejsca” ma istotne znaczenie. Mnogość jezior, nierówne ukształtowanie terenu, bogatość lasów – to niektóre cechy krajobrazu Kaszub. Kaszubska tożsamość wiąże się jednak nie tylko z ukształtowaniem terenu i warunkami fizjograficznymi, lecz także z kulturą, dziedzictwem, uspołecznianiem się, które w danym „miejscu” się odbywa.

⁴ def. Wikipedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Grupa_etniczna (data dostępu: 11.2019)

⁵ Mazurek M.: *Tożsamość kaszubska – dziś i (jutro?)*, Studia Humanistyczne AGH 2014, Tom 13/3, s. 131

⁶ Na podstawie: Mordawski J.: *Geografia Kaszub, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie*, Gdańsk 2018, s. 46

⁷ Mazurek M.: *Tożsamość kaszubska – dziś i (jutro?)*, jw., s. 135

2.4. Wdzydzki Park Krajobrazowy

Wdzydzki Park Krajobrazowy położony jest w północno-zachodniej części Borów Tucholskich. Jego powierzchnia wynosi 17,8 tysięcy ha, z czego lasy i zadrzewienia pokrywają 64% obszaru, grunty orne 10%, a wody powierzchniowe 11%. Czynniki takie jak rzeźba i ukształtowanie terenu, znaczący udział wód powierzchniowych oraz jakość gleb miały wpływ na rozwój specyficznych siedlisk roślinnych oraz rzadko spotykanych w skali kraju gatunków zwierząt. Prawie cały obszar Parku położony jest w dorzeczu Wdy. Na obszarze Parku występują 53 jeziora o powierzchni powyżej 1ha. Dominującym zbiornikiem wodnym jest jezioro Wdzydze, którego powierzchnia stanowi 76% ogólnych zasobów wodnych Parku. Na terenie parku znajduje się 14 szlaków turystycznych w tym 8 rowerowych i 6 pieszych.⁸

2.4.1. Przyrodnicze szlaki piesze

- Wokół jeziora Rzuno – 3km,
- We Wdzydzach – 4km,
- W Juszkach – 5km,
- Szlakiem Pięciu Jezior – 6km,
- Wokół jeziora Schodno – 8km,
- Życie lasu wokół remizy – 3km.

2.4.2. Przyrodnicze szlaki rowerowe

- Pętla Lipno – 23km,
- Pętla Przytarnia – 21km,
- Dookoła jezior wdzydzkich – 48,5km,
- Kościerzyna – Wdzydze – 20km,
- Schodno – Wdzydze – 24km,
- Lipusz – Wdzydze – 20km,
- Pętla Szenajda – 9km,
- Pętla Czarlina – 14km.

2.4.3. Szlaki wodne

Żeglarstwo

Największym ośrodkiem żeglarskim na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego jest jezioro Wdzydze. Przystanie umożliwiające wypożyczenie odpowiedniego sprzętu wodnego znajdują się m.in. we Wdzydzach, Gołuniu, Wdzydzach Tucholskich, Lipie i w Borsku.

Kajakarstwo

- Wda – szlak o długości całkowitej 210km, prowadzący od Lipusza przez jeziora: Schodno, Słupinko, Radolne i Wdzydze do Borska, połączony z jeziorami: Osty,

⁸ Na podstawie: Wdzydzki Park Krajobrazowy, <https://wdzydzkipark.pl/o-nas-2/> (data dostępu: 02.2020)

Bielawy, Wyrówno, Słupino, Cheb, Jelenie i Gołuń. Według międzynarodowej klasyfikacji zaliczany do łatwych, dostępnych dla turystów początkujących,

- Trzebiocha – szlak prowadzący do górnego odcinka szlaku Wdy.

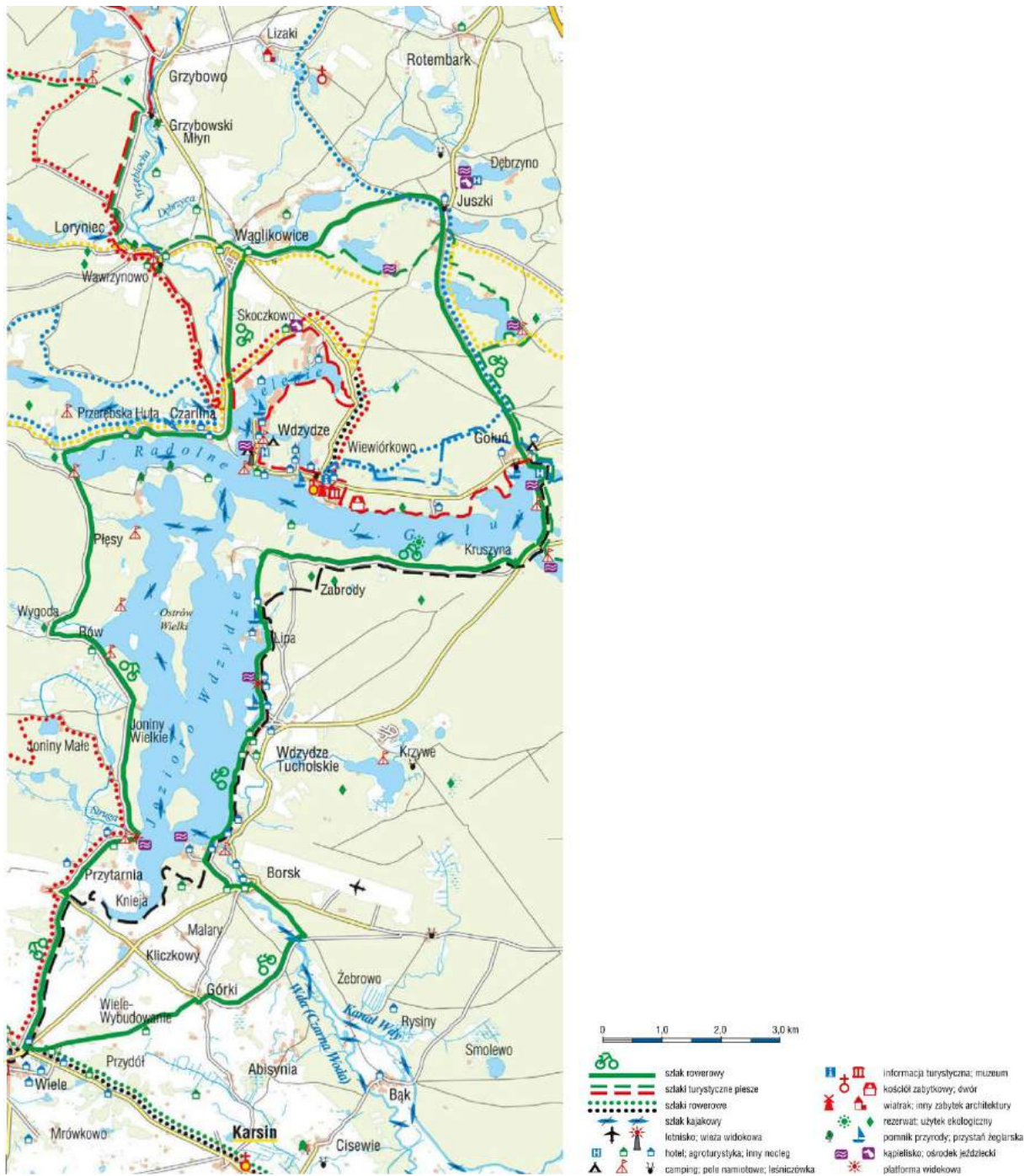
Wędkarstwo

Na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego występuje 35 gatunków ryb. Łowienie dozwolone jest po otrzymaniu odpowiedniego zezwolenia, natomiast bezwzględnie wzbroniony jest połów troci wdzydzkiej.

2.4.4. Szlaki PTTK

- zielony "Kręgow Kamiennych" – 93km, na terenie Parku 21,15km,
- czerwony "Kaszubski" – 135km, na terenie Parku 17,75km,
- czarny "Wdzydzki" – 19,3km, na terenie Parku 16,10km,
- niebieski "Izydora Gulgowskiego" – 2,9km.

2.4.5. Mapa

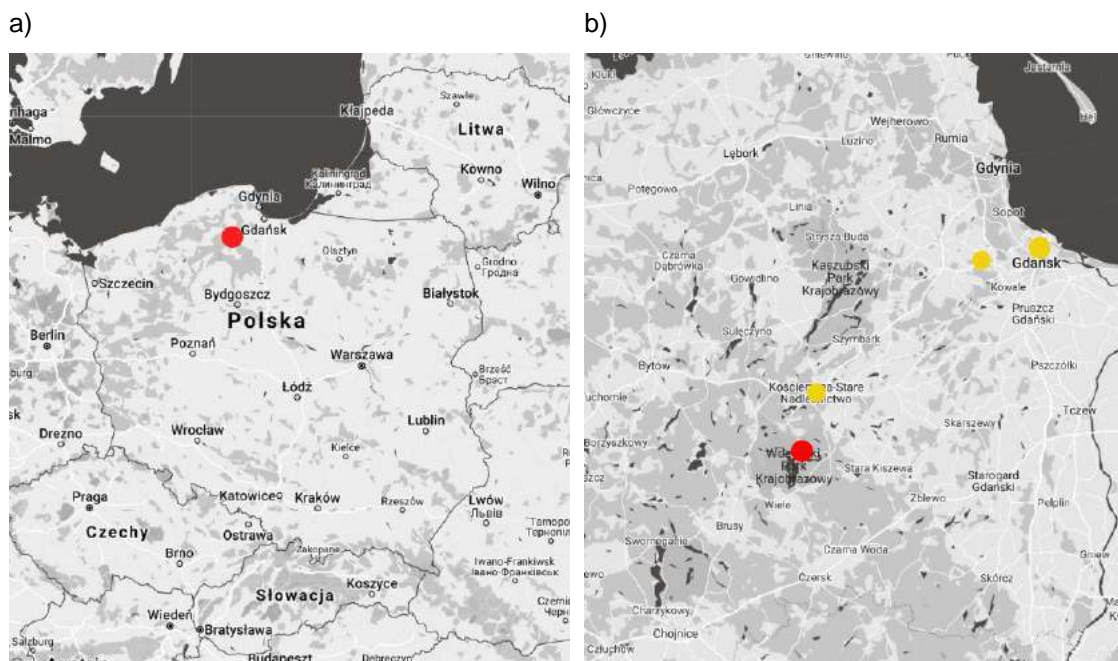
Rys. 2.4. Mapa szlaków dookoła jezior wdzydzkich, źródło: Wdzydzki Park
<https://wdzydzkipark.pl/files/site/wpk/userfiles/pliki/ulotki%202019/Wdzydzki%20PK%20folderek%20dookola%20jezior%202019.pdf> (data dostępu 02.2020)

3. WDYZDZE – DZIEDZICTWO KASZUB

3.1. Historia i położenie

Położenie

Wdzydze to niewielka wieś o układzie nieregularnej ulicówki położona na południowych Kaszubach – na pograniczu Pojezierza Kaszubskiego i Borów Tucholskich.

Rys. 3.1. a) Położenie Wdzydz na mapie polski
b) Wdzydze i najbliższe sąsiedztwo. Wdzydze znajdują się w odległości 72km od Gdańska, ok. 60km od Portu Lotniczego im. Lecha Wałęsy w Gdańsku i 16km od miasta powiatowego Kościerzyna
źródło: Google Maps – Wdzydze Kiszewskie, <https://www.google.com/maps> (data dostępu 02.2020)

Historia

Wieś nieformalnie znana jest jako Wdzydze Kiszewskie. Przydomek ten zawdzięcza przynależności do starostwa kiszewskiego, które istniało do drugiej połowy XV w. Pod koniec XVII wieku Wdzydze zamieszkiwało 11 rybaków i karczmarz oraz biedota „żyjąca z lasu”⁹. Dopiero w połowie XIX w. liczba mieszkańców Wdzydz przekroczyła setkę. Niski współczynnik zaludnienia był w dużej mierze uwarunkowany przez złą jakość zasobów naturalnych okolic – nieurodzajna ziemia, przeważające tereny piaszczyste, brak łąk umożliwiających hodowlę zwierząt. Do lat 50. XX w. Wdzydze były również miejscowością słabo skomunikowaną (nieutwardzone drogi), odciętą od reszty świata rozległymi lasami Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego.¹⁰

Na początku XX w. pomimo trudnego położenia Wdzydze zaczęły zyskiwać na popularności. Stało się tak dzięki działaniom Teodory i Lzydora Gulgowskich, małżeństwa, którzy założyli we Wdzydzach pierwszy skansen. Gulgowscy rozwinęli również tradycję sztuki ludowej Kaszub, co zapewniło możliwość pracy i zarobku mieszkańcom Wdzydz.

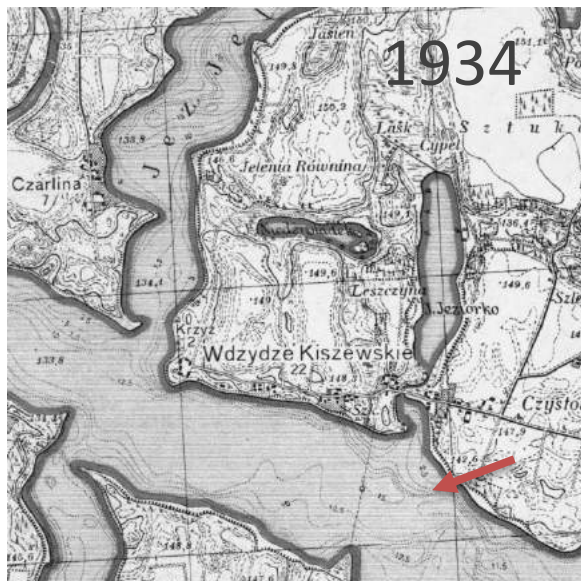
⁹ Na podstawie: Bolduan T.: *Nowy Bedeker Kaszubski*, Gdańsk 1997, s. 389

¹⁰ Na podstawie: Trojanowska I.: *Szwajcaria Kaszubska, przewodnik*, Polnord, Gdańsk 1994, s. 131

a)

b)

Rys. 3.2. a) Wdzydze (Sanddorf – Wdzydze) na mapie z 1902 roku
 b) Wdzydze na mapie z 1934 roku. Przerywaną linią z małym kwadratem po środku został zaznaczony przebieg trasy promu wodnego otwartego dla mieszkańców w 1908 roku. Prom łączył Wdzydze z wsią Zabrodki, przez którą dalej biegła droga Wdzydzan do parafii we Wielu.¹¹

źródło: Mapster, <http://igrek.amzp.pl/> (data dostępu: 02.2020)

Dzisiaj Wdzydze funkcjonują przede wszystkim jako wieś turystyczna i letniskowa. Znajdziemy tutaj takie obiekty jak: stacja PTTK, kąpielisko z plażą, hotel Niedźwiadek, Kaszubski Park Etnograficzny czy otwartą w 2010 roku wieżę widokową.

3.2. Teodora i Izidor Gulgowscy

Początki

Życie i dokonania Teodory i Izidory Gulgowskich odcisnęły duże piętno na dziedzictwie kulturowym nie tylko Wdzydz ale całych Kaszub, obejmując swoimi działaniami trzy epoki – czasu zaboru pruskiego, II Rzeczypospolitej oraz Polskiej Republiki Ludowej.

Teodora Gulgowska, z domu Fethke – malarka, animatorka sztuki ludowej urodziła się 24 września 1860 w Wielkich Chełmach pod Brusami w rodzinie prusko-niemieckiego nauczyciela Andrzeja Fethke. Teodora miała sześcioro rodzeństwa. Najbardziej związana była z bratem Janem, który w 1870 otrzymał święcenia kapłańskie i początkowo posługę sprawował w Żukowie. W 1896 przeniósł się do Wielu, gdzie został proboszczem. Pod opieką brata Teodora ukończyła szkołę średnią i podjęła studia malarskie w Berlinie. Zrezygnowała z nich, by umożliwić bratu Józefowi podjęcie studiów medycznych. Teodora poprzez studia w Berlinie miała okazję zapoznać się z najnowszymi kierunkami sztuki m.in z tajemnicami sztuki użytkowej, która obejmowała grafikę użytkową, zdobnictwo i hafciarstwo. Umiejętności nabrane podczas studiów przełożyły się na późniejszą pracę i twórczość Teodory.

¹¹ Na podstawie: Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izidor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izidory Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 143

Izydor Gulgowski – nauczyciel, etnograf, twórca Muzeum Kaszubskiego we Wdzydzach urodził się w Iwicznie na Kociewiu w 1874 roku. Rodzice Izydora byli właścicielami dużego gospodarstwa. Po ukończeniu pruskiej szkoły powszedniej Gulgowski rozpoczął naukę w Seminarium Nauczycielskim w Tucholi. Po ukończeniu seminarium trafił na Kaszuby – początkowo do Dzierżążna, później do Konarzyn Kościerskich. W 1898 roku został nauczycielem w funkcjonującej zaledwie dwa lata szkole we Wdzydzach Kiszewskich. Budynek szkoły wdzydzkiej powstał w latach 1894-1895 dzięki staraniom starosty kościerskiego – Hermanna Englera.

Teodora i Izydor poznali się na plebanii kościoła we Wielu przez pośrednictwo brata Teodory – księdza Jana, któremu to Izydor złożył wizytę w pierwszych dniach swojego urzędowania jako wdzydzki nauczyciel. Początkowo przeciwny związkowi Teodory i młodszego od niej o 14 lat Izydora ksiądz Jan, uległ namowom siostry i w 1899 udzielił parze ślubu.¹²

Brak jest informacji o pierwszych latach wspólnego życia Gulgowskich we Wdzydzach, jednak podejrzewać można, że kontynuowali oni wcześniej obrane prace – Teodora jako malarka, wspierając również pracę męża w gromadzeniu zabytków kultury Kaszub.

a)

b)

Rys. 3.3. a) Portret Teodory Gulgowskiej

b) Izydor Gulgowski w sali szkolnej. Na tablicy napisano: „Wenn die Gotter hassen de sie zum Schulmeister!” – „Gdy Bogowie kogoś nienawidzą, czynią zeń mistrza w szkole (nauczyciela)¹³
źródło: Google Maps – Wdzydze Kiszewskie, <https://www.google.com/maps> (data dostępu 02.2020)

Kaszubski Park Etnograficzny i Wdzydzka Akademia Sztuki

W 1906 roku Gulgowscy założyli pierwsze na ziemiach polskich muzeum etnograficzne we Wdzydzach Kiszewskich – Muzeum Kaszubskie. Przyczynił się do tego m.in Bernhard Schmid, ówczesny konserwator zamku w Malborku, pełniący swój zawód od 1903 roku. Schmid był promotorem ochrony dawnej sztuki ludowej, w szczególności koncepcji skansenu jako metody kultywowania dziedzictwa regionu.

¹² Na podstawie: Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izydor Gulgowsky – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 19-30

¹³ Na podstawie: Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izydor Gulgowsky – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 37

Małżeństwo znane było także z szerszej działalności. Gulgowski był współtwórcą Kaszubskiego Towarzystwa Ludoznawczego (Vereins für Kaschubische Volkskunde), którego celem było gromadzenie materiałów dotyczących Kaszub oraz szerzenie pozyskanej wiedzy wśród ludzi. Gulgowski czynił to m.in. poprzez publikowanie materiałów na takie tematy jak: wierzenia Kaszubów, chata kaszubska, pochodzenie nazwy Kaszuby. Teodora natomiast korzystając z zasobów na temat folkloru kaszubskiego zbieranych przez męża, w 1906 otworzyła Wdzydzką Akademię Sztuki. Akademia skupiała młode dziewczęta ze Wdzydz i okolic, które Gulgowska nauczała rzemiosła haftu oraz plecionkarstwa. Gulgowskiej przyświecała chęć polepszenia życia mieszkańców ubogiej wówczas wsi, w której miejsc pracy było niewiele.¹⁴

Izydor Gulgowski zmarł przedwcześnie w 1925 r. Teodora po jego śmierci kontynuowała pracę na rzecz dziedzictwa kulturowego Kaszub. Zmarła w 1951 r. w wieku 90 lat. Oboje pochowani są we Wdzydzach Kiszewskich nieopodal skansenu.

3.3. U źródeł muzeów na wolnym powietrzu – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach

3.3.1. Historia

Pojęcie skansenu, czyli tzw. muzeum na świeżym powietrzu ma swoje korzenie w krajach skandynawskich. Za twórcę tego typu muzeum uważa się szwedzkiego etnografa - Artura Hazeliusa. W 1885r. zakupił on wiejską chatę, a następnie przeniósł do parku w Sztokholmie.¹⁵

Koncepcja zapoczątkowana przez Hazeliusa spotkała się ze szczególnym zainteresowaniem ze strony Polaków na przełomie XIX i XX w. W tamtym okresie rozpoczęła się popularyzacja idei potrzeby konserwacji i zachowania dóbr dziedzictwa kulturowego wsi – takich jak architektura, rzemiosło, sztuka ludowa. Ideę tę podchwycili m.in. Teodora i Izydor Gulgowsky, którym przypisuje się założenie pierwszego skansenu na ziemiach polskich – Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich.

Początki skansenu to zakupienie przez Gulgowskich w 1906 roku podcieniowej chałupy od wdzydzkiego gospodarza – Michała Hinza i ulokowanie w niej muzeum kaszubskiego. W 1912 roku Gulgowsky przeprowadzili się do drewnianej willi usytuowanej w pobliżu willi muzealnej. Chata poza funkcją mieszkalną spełniała także funkcję magazynu, w którym gromadzono materiały etnograficzne. W budynku znajdowała się również pracownia hafciarska Gulgowskiej.

¹⁴ Na podstawie: Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izydor Gulgowsky – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 67-74, 85-96

¹⁵ Jędrzyak T.: *Wiejska turystyka kulturowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 104

Rys. 3.4. Chałupa podcieniowa zakupiona przez Gulgowskich w 1906r.
źródło: <http://www.muzeum-wdzydze.gda.pl/kalendarium.html> (data dostępu 02.2019)

W latach 20. XIX wieku Gulgowski podjął się starań o przejęcie utworzonego Muzeum przez państwo polskie. Nieoczekiwana śmierć Gulgowskiego w 1925 roku wstrzymała na dłuższy czas starania. Muzeum zostało ostatecznie sprzedane przez panią Gulgowską w 1929 roku za kwotę 6000 zł.¹⁶

Obiekty z wdzydzkiej kolekcji wypożyczane były na różne wystawy m.in: na Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu, czy Międzynarodową Wystawę Komunikacji i Turystyki, również w Poznaniu.¹⁷

W 1932 we wsi wybuchł pożar, który strawił m.in budynek muzeum oraz budynek mieszkalny Gulgowskich. Pani Teodora w liście do ówczesnego pomorskiego konserwatora zabytków pisała:

„[...] Ludzie, Kaszubi ogromnie ubolewają nad zniszczeniem Muzeum, okazuje się teraz jak byli dumni że egzystowało miejsce gdzie starą ich kulturę można było podziwiać. Gorącym życzeniem całego Pomorza jest, by muzeum było odbudowane. [...]”¹⁸.

Po pożarze Gulgowska przez 4 lata gromadziła środki, w 1936 roku zakupiła ona starą chatę z 1810 roku i postawiła kopię wcześniejszej chaty Hinzów. Przy odbudowaniu spalonej chałupy oraz uzupełnieniu ekspozycji Muzeum nieoceniona okazała się pomoc mieszkańców Wdzydz i okolic, którzy z własnej woli ofiarowali na rzecz Muzeum stare sprzęty, narzędzia i meble.¹⁹

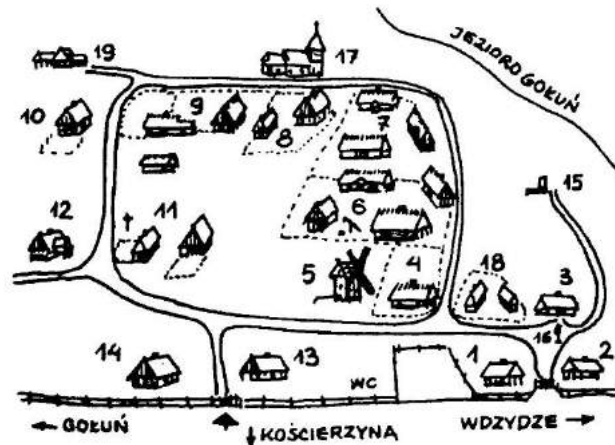
20 czerwca 1948 roku T. Gulgowska przekazała zbiory muzealne Skarbowi Państwa – Ministerstwu Kultury i Sztuki, co umożliwiło późniejszą rozbudowę Muzeum. W 1969 roku utworzony został Kaszubski Park Etnograficzny.

¹⁶ Sadkowski T.: *Muzea Pomorskie – twórcy, zbiory i funkcje kulturowe; Dzieło Gulgowskich we Wdzydzach: u źródeł polskiego muzealnictwa etnograficznego na wolnym powietrzu*, Słupsk – Gdańsk 2005, s. 242

¹⁷ Sadkowski T.: jw., s. 243

¹⁸ Sadkowski T.: jw. s. 239

¹⁹ Trojanowska I.: Trojanowska I.: *Szwajcaria Kaszubska, przewodnik*, Polnord, Gdańsk 1994, s. 77

Rys. 3.5. Plan Muzeum – wycinek z folderu “Najary” z 1988 roku. Przy budynku nr 1, bliżej centrum wsi, znajdowało się pierwotne wejście do skansenu
 źródło: Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izydor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 11

3.3.2. Obecnie

Obecnie Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny zajmuje teren o powierzchni ok 22 ha. Znajduje się w nim ponad 50 obiektów cennych kulturowo pochodzących z terenów Kaszub, Kociewia oraz borowiackiej grupy etnograficznej. Zasób muzeum z roku na rok powiększa się o kolejne obiekty, wzrasta też liczba odwiedzających skansen. Autentyczne wyposażenie wnętrz, dbałość o estetykę i charakter otoczenia, bliskość przyrody oraz bogate zasoby Muzeum sprawiają, że jest ono na mapie Polski miejscem wyjątkowym.

a)

b)

c)

Rys. 3.6. a) Kościół ze Swornegaci. Wybudowany około 1700r., przeniesiony do Muzeum w 1981 r.
 b),c) tereny Muzeum - obecnie

Zajęcia, warsztaty, wydarzenia

Na terenie Muzeum przeprowadzane są warsztaty m.in z plecionkarstwa, malowania na szkle, tworzenia kwiatów z bibuły. Przechodząc się po terenach Muzeum, możemy również przekonać się jak kiedyś wyglądało codzienne życie mieszkańców wsi. W swojej ofercie skansen we Wdzydzach posiada także aranżacje i wydarzenia tematyczne, zmieniające się cyklicznie –

np. „Gòdë, Boże Narodzenie na Kaszubach” czy „Ścinanie Kani”. Muzeum współpracuje z władzami gminy i wsi przy takich wydarzeniach jak Jarmark Wdzydzkich.

Wystawy stałe

- “Teodora i Izydor Gulgowscy - Twórcy pierwszego na ziemiach polskich muzeum na wolnym powietrzu”
- “Muzeum do zabawy?”
- “Wdzydzanie”

a)

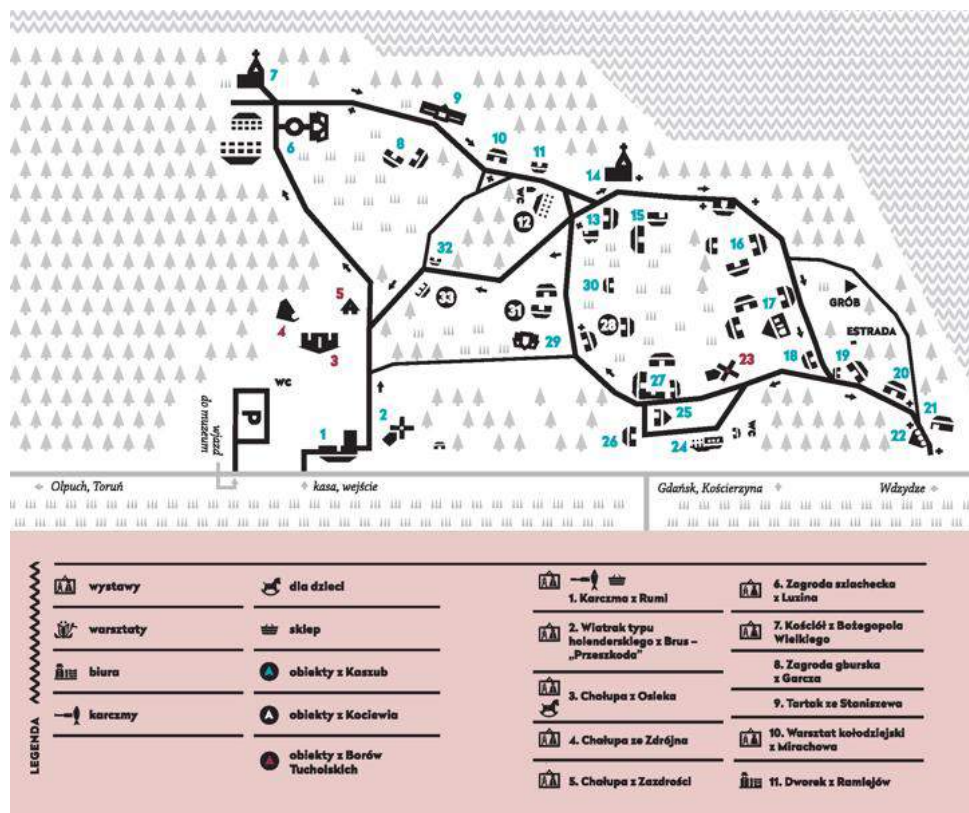

b)

Rys. 3.7. a), b) 2019, Muzeum K-PE we Wdzydzach, zdjęcia autorstwa Martyna Soul
 źródło: <https://martynasoul.com/kaszuby-wdzydze-kiszewskie-skansen/>

a)

b)

12. Zagroda szkolna z Włęków

13. Zagroda półgurska ze Skorzewa

14. Kościół ze Swernegaci p.w. św. Barbary

15. Zagroda zagrodnika ze Skorzewa

16. Zagroda drobnoszlachecka z Trzebulnia

17. Zagroda gburaka z Makit

18. Dworek z Plechowic

19. Zabudowania zagrodnika z Barska

20. Chałupa z Chrzstowa

21. Chałupa z Wdzydz Tucholskich

22. Chałupa z Wdzydz Kiszevskich

23. Wiatrak z Jezewnicy

24. Chałupa ze Starej Huły

25. Dworek ze Skwieraw

26. Dworek z Radunia

27. Zagroda drobnoszlachecka z Czarnej Dąbrowy

28. Zagroda z Pogódek

29. Chałupa z Nowego Berkocyna

30. Chlew z Kalisk

31. Zagroda ze Szczodrowa

32. Kuchnia z Lini

33. Chałupa z Klonówki

KRÓTKA NOTKA O MUZEUM
 Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izzydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszevskich założono w 1906 roku. Zajmuje 22 ha nad brzegiem jeziora Gołud. Znajduje się tu ponad 50 budynków charakterystycznych dla wiejskiego krajobrazu Kaszub, Kociewia i Boczów Tucholskich z okresu od XVII do XX wieku. Muzeum udostępniła rzędząjącym obiekty dawnej architektury Pomorza: chałupy, dwory, szkołę, wiatraki, kościoły, karczmy, budynki gospodarcze i warsztaty rzemieślnicze. Na terenie parku etnograficznego są organizowane widowiska o charakterze obrzędowym, imprezy plenerowe, kiermasze oraz warsztaty. W trakcie zwiedzania można zapoznać się z: metodami ucierania tabaki i mielenia zboża, praniem, maglowaniem, krawiectwem oraz tkactwem, pracą kowala, kołodzieja i robotnika leśnego.

CENNIK BILETÓW:
 × bilet normalny: 16 zł
 × bilet ulgowy: 11 zł
 × bilet specjalny: 6 zł

ZWIEDZANIE Z PRZEWODNIKIEM:
 100 zł (grupa do 40 osób)
 Usługa realizowana na specjalne zamówienie - obowiązkowa rezerwacja co najmniej 5 dni przed planowanym przyjazdem.

WARSZTATY: 5 ZŁ/OS.
 Dla grup - obowiązkowa rezerwacja co najmniej 7 dni przed planowanym przyjazdem.
 Zagroda nr 12:
 × „Gódomé pó kaszebeku” (lekcja j. kaszubskiego)
 × „Dawno temu w szkole...” (zajęcia w dawnej szkole)
 × kaszubskie instrumenty obrzędowe
 Zagroda nr 16:
 × dawne zabawy i zabawki
 Zagroda nr 18:
 × haft kaszubski

× malarstwo na szkle (dla zwiedzających indywidualnie)
 × wyrób kwiatów z papieru (dla zwiedzających indywidualnie)
 Zagroda nr 24:
 × tkactwo
 × garniarstwo
 × malarstwo na szkle
 × wyrób kwiatów z papieru
 Zagroda nr 28:
 × tradycyjne zajęcia wiejskie

WARSZTATY ORGANIZOWANE SEZONOWO:
 × Wielkanoc na Kaszubach (marzec - kwiecień)
 × Boże Narodzenie na Kaszubach (listopad - grudzień)

NA SPECJALNE ZAMÓWIENIE:
 × urodziny w muzeum
 × imprezy integracyjne
 × uroczystości religijne (chrzest, ślub)
 × pokazy dawnych zawodów
 × gry terenowe

Rys. 3.8. a), b) Plan Muzeum Etnograficznego we Wdzydzech
 źródło: <http://www.muzeum-wdzydze.gda.pl/plan.html> (data dostępu 02.2019)

3.4. Kaszubska architektura ludowa

3.4.1. Historia

a. Kolonizacja na prawie niemieckim XIII–XIV w.

Największy dział ziemi przypadłał sołtysowi oraz pełnorolnym chłopom – gburom. Zagrody gburskie znajdowały się w centrum wsi, często tworząc tzw. plac centralny. Pozostali mieszkańcy, w tym zagrodnicy i chałupnicy zamieszkiwali obrzeża wsi. Nie posiadali oni nic poza zagrodą i ogródkiem warzywnym.

b. Folwarki XV–XVIII w.

Folwarki zakładano zarówno na istniejących już ziemiach uprawnych jak i tych dopiero przeznaczonych pod uprawę. Towarzyszące im zagrody czeladzi i robotników lokowano poza zagrodą folwarczną – po parcelacji stawały się pełnorolnymi gospodarstwami.

c. Uwłaszczenie chłopów I poł. XIX w.

Wprowadzenie trójpolówki uwarunkowało pojawienie się zwartych gospodarstw rolnych – wcześniej tereny uprawne przynależące do poszczególnych chłopów były porzucane po całej wsi. Coraz częściej można było zaobserwować powstawanie przysiółków (tzw. wybudowania). Przeprowadzona przez władze pruskie regulacja gruntów spowodowała rozwarstwienie wsi na bogatych chłopów, średniorolnych i biedotę wiejską. Inym skutkiem reformy był również podział dotychczasowych

wspólnot gromadzkich (pastwisk, łąk, jezior w centrum wiosek) pomiędzy mieszkańcami. Po przydziale ziem bogaci chłopci pozostawiali swoje zagrody w centrach wsi, te następnie były okupowane często przez biedotę wiejską.

d. Zmiany po II wojnie światowej

Szybki rozwój społeczny, gospodarczy i technologiczny po okresie II wojny światowej rozpoczął się szeroko rozumiany proces zacierania pierwotnych wzorców kształtowania wsi.

3.4.2. Typy zagród

a. do XIX wieku

- chata ustawiona szczytem do głównej drogi,
- ogródek usytuowany pomiędzy chatą a drogą wiejską.

b. po XIX wieku

- chata ustawiona dłuższą ścianą równoległe do drogi.

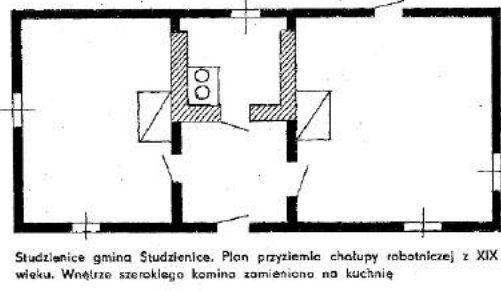
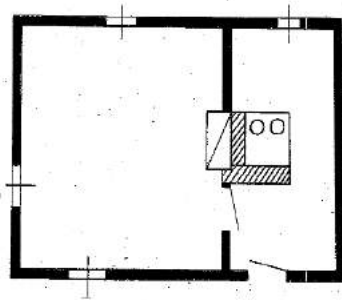
3.5. Dom kaszubski

Duży wpływ na charakter zabudowy na Kaszubach miały warunki geograficzne i klimatyczne. Obfity zasób drewna oraz częste opady determinowały architekturę domu kaszubskiego - technologię wykonania oraz grubość ścian, nachylenie dachu czy też wielkość wewnętrznego pieca. Ponadto różne rozwiązania funkcjonalne takie jak zastosowanie dwóch wejść – reprezentacyjnego i gospodarczego, często spotykane na Kaszubach, podyktowane były charakterem i sposobem życia na wsi. Podstawą każdej chałupy był komin, najczęściej zbudowany z surowej, niewypalanej cegły, tzw. pacy. W budynkach o mało rozbudowanym układzie wnętrza znajdował się on przy ścianie szczytowej, w pozostałych przypadkach był on lokowany w centrum założenia. W późniejszym okresie w środku komina umieszczano kuchnię. Przestrzeń powstała pomiędzy ścianą komina a ścianą zewnętrzną nosiła miano sieni, w której przechowywano różne sprzęty i żywność. Cechą charakterystyczną dla XVIII-wiecznych chałup kaszubskich i kociewskich była również mała ilość niewielkich okien. Ściany w najstarszych budynkach nie były tynkowane – ich częste mycie nadawało im ładny kolor i połysk. Bielenie i tynkowanie ścian było modą zaczerpniętą z domów miejskich i szlacheckich dworów. Można wyróżnić następujące typy rozplanowania domu kaszubskiego²⁰:

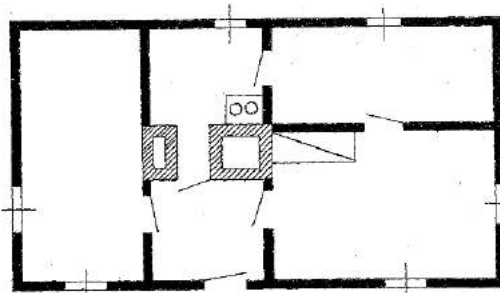
- I. a. Chałupa jednoizbowa jednoprzestrzenna,
b. Chałupa jednoizbowa z wydzielonym przedsionkiem.
- II. a. Chałupa dwuizbowa, jednotraktowa,
b. Chałupa dwuizbowa, dwutraktowa.
- III. a. Chałupa trzyizbowa, półotraktowa.
- IV. a. Chałupa czteroizbowa, dwutraktowa.

²⁰ Na podstawie: Szarejko K.: *Kaszubski dom drewniany – tradycja i współczesność*; Wydział Architektury, Politechnika Gdańska

Łązek gmina Osie. Plan przyziemia chałupy robotniczej z XIX wieku. Wnętrze jednolizbowe z kątem kuchennym w śieni

Studzience gmina Studzience. Plan przyziemia chałupy robotniczej z XIX wieku. Wnętrze szerokiego komina zamieniono na kuchnię

Łoski gmina Śliwice. Plan przyziemia chałupy z początków XX wieku o półtoraktowym układzie pomieszczeń

Rys. 3.9. Przykłady rzutów chałup kaszubskich i kociewskich
źródło: Sadkowski T., Szarejko K.: *Chata za miastem*, Gdańsk 1978

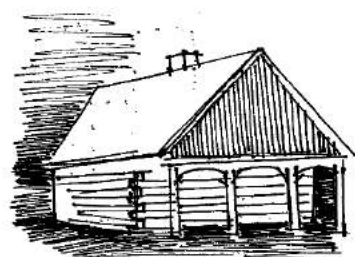
3.5.1. Proporcje i bryła

Chata kaszubska zakładana była najczęściej na planie prostokąta. Była to zwarta, przysadzista bryła – wysokość ścian przyziemia wynosiła najczęściej ok 2m. Stosowano symetryczny, wysoki, dwuspadowy dach. Jego nachylenie wynosiło około 45 stopni. Dachy w domach kaszubskich były konstruowane z zachowaniem kąta prostego w szczycie. Powszechnie było także zastosowanie dachów spłaszczonych i pulpitowych. Ponadto w bryle budynku pojawiały się także przybudówki, ganki, wnęki i podcienia.

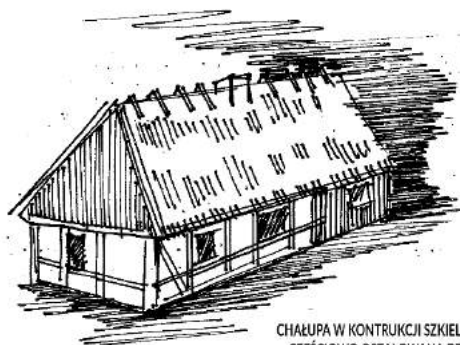
Te ostatnie w architekturze wsi Kaszub i Kociewia pojawiły się w XVIII wieku. Podcienia były dobudowywane do chaty od strony drogi i służyły jako reprezentatywne wejście do domu. Ogrodzenie działki często przebiegało w linii za podcieniem. Takie rozwiązanie sprzyjało rozwojowi życia społecznego – podcień stał się miejscem wypoczynku oraz spotkań z sąsiadami. Podcienie pełnoszczytowe na skutek wzrastających potrzeb mieszkańców zaczęto przekształcać na podcienie narożne. Ostatnie budynki podcieniowe na Kaszubach wzniesiono w latach trzydziestych XIX wieku.

Rys. 3.10. Chałupa z podcieniem narożnym, Muzeum K-PE we Wdzydzach

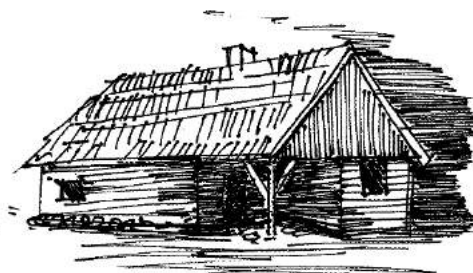
CHATA ZRĘBOWA Z TRÓJPRZEŚŁOWYM
PODCIENIEM PEŁNOSZCZYTOWYM

CHAŁUPA W KONTRUKCJI SZKIELETOWEJ,
CZĘŚCIOWO OSZALOWANA DESKAMI

GBURSKA CHATA ZRĘBOWA,
ROMBOIDALNE ZDOBIENIE ŚCIANY SZCZYTOWEJ

CHAŁUPA Z PODCIENIEM PEŁNOSZCZYTOWYM
PRZEKSZTAŁCONYM NA PODCIEN NAROŻNY

Rys. 3.11. Przykłady architektury chałupy kaszubskiej i kociewskiej, opracowanie własne

3.5.2. Konstrukcja ogólna

Elementy konstrukcyjne w większości wykonywano z drewna, powszechnie używano drewno sosnowe. Budynki wznoszono najczęściej w konstrukcji zrębowej. Dopiero w XVIII w. na zachodniej części Kaszub oraz na północno-zachodnim Kociewiu rozpowszechniła się konstrukcja szkieletowa.

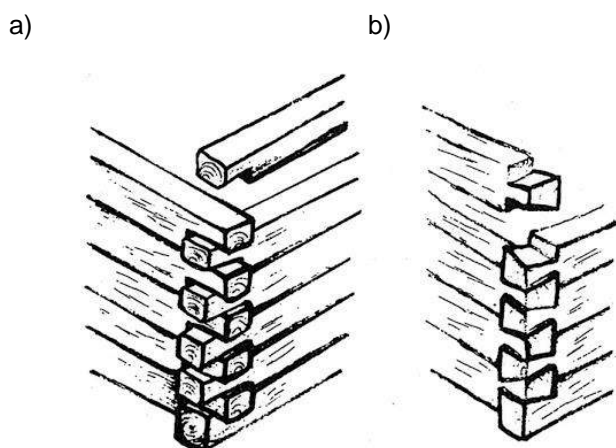
3.5.3. Fundamenty

Pierwotnie fundamenty wykonywano z polnego, nieobrobionego kamienia - w czterech narożnikach chałupy wkopywano cztery duże kamienie, na których następnie układano drewniane elementy. Przestrzeń pomiędzy gruntem a podłogą wypełniano gliną lub ziemią. Droższym i rzadziej spotykanym rozwiązaniem były fundamenty murowane z łupanego kamienia.

3.5.4. Konstrukcja ścian

Konstrukcja zrębowa

Ściana budynku w konstrukcji zrębowej wykonana była z tzw. brus – belek o grubości nawet do 16cm. Stawiając ściany zachowywano naturalną zbieżystość pnia układając elementy w ścianie na przemian częścią odziomkową na wierzchołkową i na odwrót. Popularnym rozwiązaniem było wiązanie brusów na jaskółczy ogon. Modyfikacją wiązania na jaskółczy ogon było także wiązanie brusów na tzw. obłap. Za wieniec ścian służyły oczepy, na których następnie wspierano belki stropowe. Na belkach stawiano więźbę dachową. Obiekty z XVIII i I poł. XIX w. często posiadają wysunięty okap nad ścianą wzdłużną z wejściem (na 30-40cm).

Rys. 3.12. Konstrukcja zrębowa

a) wiązanie na tzw. obłap b) wiązanie na jaskółczy ogon

źródło: <http://www.muzeum-wdzydze.gda.pl/plan.html> (data dostępu 02.2019)

Konstrukcja szkieletowa

Szkielet wznoszono z elementów drewnianych, następnie powstałe pola pomiędzy krzyżującymi się elementami (ryglami i słupami) wypełniano gliną. Z zewnątrz budynku w konstrukcji szkieletowej niewiele różniły się od tych w konstrukcji zrębowej – wykańczano je podobnie.

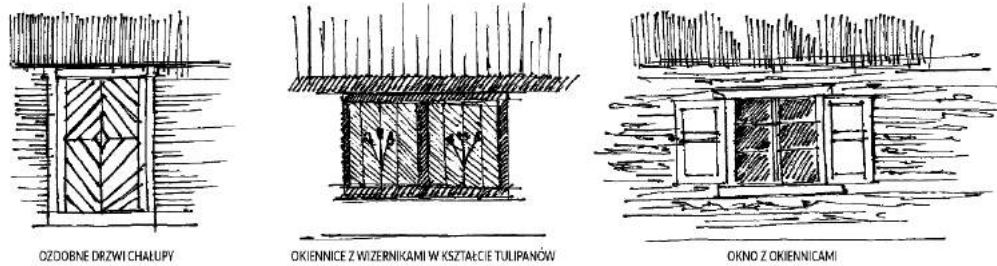
3.5.5. Konstrukcja dachu

Głównym elementem konstrukcyjnym więźby dachowej był tzw. koziół - element w kształcie litery A, na który składały się dwie krokwie połączone jętką na jednej trzeciej wysokości. Na przygotowaną konstrukcję nabijano poziome łąty z połowizn żerdzi. Następnie rozścielano słomę i trzcinę warstwami, wiążąc je z łątami przy pomocy gałązek jałowca lub wikliny.

3.5.6. Detal

W budownictwie kaszubskim detal był raczej skromny i najczęściej ograniczał się do niezbędnych elementów konstrukcyjno-wykończeniowych. Najbardziej dekoracyjne były rozwiązania podcieni, ale i w tym przypadku zdarzały się formy proste bez rozbudowanego detalu. Dużo ciekawszy i bogatszy detal prezentowały budynki z Kociewia. Występowały takie elementy jak:

- ozdobne szczyty (deski układane skośnie lub romboidalnie),
- ganki z bogato profilowanymi deskami,
- oprawa okien – rzeźbione okiennice, opaski, gzymsy,
- ozdobna stolarka drzwi²¹.

Rys. 3.13. Detale, opracowanie własne

3.6. Rozwój turystyki we Wdzydzach

Działania małżeństwa Gulgowskich, w tym m.in. otwarcie Muzeum Kaszubskiego w 1906 roku spowodowały, że wieś zaczęła zyskiwać na popularności. Rozwój skansenu wiązał się z coraz większą liczbą odwiedzających Wdzydze. W prasie pojawiało się wiele wzmianek i artykułów na temat samego skansenu, jednak rosnąca popularność Muzeum nie wiązała się z rozwojem turystyki we wsi. W artykule Dziennika Bałtyckiego z 1948 roku, nr 218 czytamy: „[...] *Wieś jest uboga. Władze troszczą się o poprawę bytu ludności kaszubskiej, szczególnie na nieurodzajnych glebach. Odpowiednie rozwiązanie się znajdzie, a tymczasem ludność znajduje sezonowe zatrudnienie na robotach leśnych. Ryby i runo leśne dostarczają również zarobków. Uwzględniając warunki tej miejscowości należało by pomyśleć o wybudowaniu tu domu wczasów lub sanatorium, klimat bowiem jest sprzyjający nawet dla gruźlików.*”²²

Charakter wsi zaczął zmieniać się około lat 60. XX wieku. Przy ulicy Stolema otwarto stanicę, na którą składały się m.in. domki letniskowe, przystań z możliwością wypożyczenia sprzętu czy pole namiotowe. Około roku 1975 we Wdzydzach otwarto motel „Pod Niedźwiadkiem”, który dzisiaj nosi miano Hotelu Niedźwiadek i pozostaje jedynym obiektem tego typu we wsi. Dzisiejsze pokolenie 50 i 60-latków Wdzydze z tamtych czasów kojarzy przede wszystkim z takimi atrakcjami jak nocowanie pod namiotem czy obozy żeglarskie. W latach 70. i 80. Wdzydze kontynuowały swój rozwój jako wieś turystyczna z urozmaiconą ofertą rekreacyjną nad wodą. Równolegle rozwijał się także skansen, poszerzając swoje zasoby o kolejne obiekty cenne dla kultury i dziedzictwa Kaszub. W 1981 do Muzeum przeniesiono jeden z najbardziej charakterystycznych dzisiaj obiektów w skansenie – kościół ze Swornegaci. W przewodniku po Kaszubach z 1994 roku znajdziemy taką informację na temat Wdzydz:

²¹ Na podstawie: Szarejko K.: *Kaszubski dom drewniany – tradycja i współczesność*; Wydział Architektury, Politechnika Gdańska

²² Borzyszkowski J.: Teodora z Fethków i Izidor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018, s. 442

„[...] Dziś Wdzydze Kiszewskie to przede wszystkim wieś letniskowa: stacja wodna PTTK, kąpielisko z łodzią wyruszającą na rejsy po jeziorze, ośrodki wczasowe, camping, pensjonaty i motel „Pod Niedźwiadkiem” z jeziorkiem Niedźwiadek na zapleczu. Klimat dawnych Wdzydz, sprzed zaledwie trzydziestu lat, można znaleźć jedynie w Kaszubskim Parku Etnograficznym, który rozciąga się między szosą i jeziorem przy wjeździe do wsi.”²³

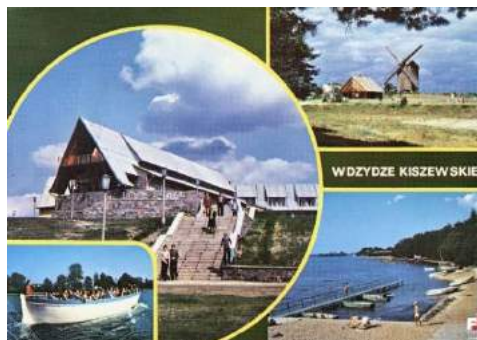

Rys. 3.14. Stanica PTTK, lata 1960 – 1965
 źródło: <https://www.fotopolska.eu> (data dostępu: 02.2020)

a)

b)

Rys. 3.15. a) Motel „Pod Niedźwiadkiem”, lata 1970 – 1975
 b) Poczłówka z Wdzydz, lata 80. XX w.
 źródło: <https://www.fotopolska.eu> (data dostępu: 02.2020)

Rozwój oraz upowszechnienie motoryzacji w XXI wieku spowodował, że wieś stała się jeszcze bardziej dostępna dla turystów. Istniejąca infrastruktura okazała się niewystarczająca w stosunku do dużego napływu turystów w sezonie. Prawdopodobnie po 2009 roku przestał funkcjonować pobliski przystanek kolejowy w Olpuchu, co z racji braku alternatywnych środków komunikacyjnych miało wpływ na zwiększony ruch samochodów. Mała ilość miejsc parkingowych, słaba infrastruktura drogowo-rowerowa, czy niekompletny program funkcjonalny stacji PTTK to kilka z problemów z jakimi do dzisiaj wieś zmagą się w okresie sezonu letniego.

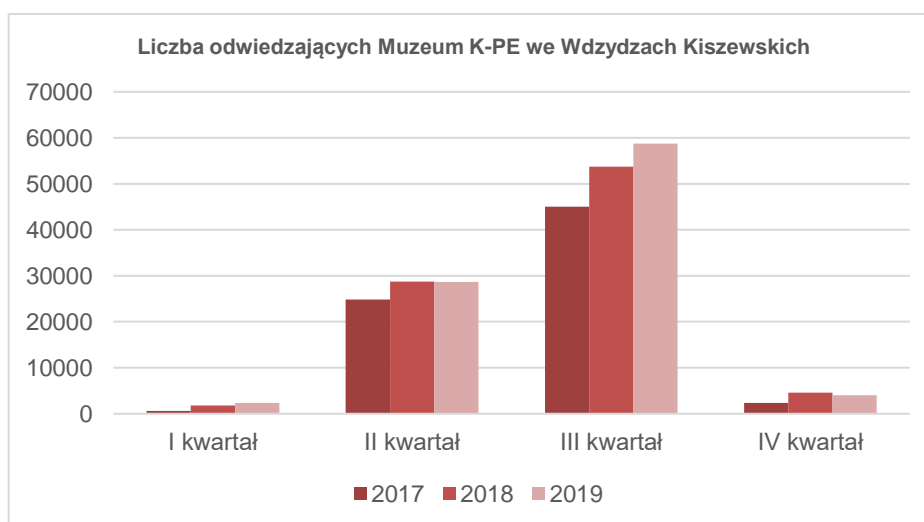
W ostatnich latach można zauważyć zintensyfikowane wybudowania nowych obiektów, zwłaszcza w okolicach stacji PTTK, które swoją skalą i ukształtowaniem nie wpisują się w historyczny charakter wsi. Brak odpowiednich planów oraz założeń urbanistyczno-architektonicznych w parze ze wzmożonym ruchem turystycznym spowodował, że zwłaszcza w tych okolicach zapanował chaos przestrzenny.

²³ Trojanowska I.: Szwajcaria Kaszubska, przewodnik, Polnord, Gdańsk 1994, s. 132

Rys. 3.16. a) Nowe kubatury b), c) Chaos przestrzenny na terenie stacji PTTK

Przez ostatnie trzy lata sukcesywnie wzrastała liczba odwiedzających skansen, co sugeruje również wzmożony ruch turystyczny w całej miejscowości. W 2018 roku w pobliżu plaży otwarto także Centrum Usług Turystycznych, w którym m.in znajduje się wystawa należąca do Muzeum Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich. Pomimo to, teren Muzeum oraz teren przy stacji wodnej PTTK pozostają słabo powiązane funkcjonalnie i komunikacyjnie. Brak we wsi możliwości przejścia nad wodą, jedyny dostęp do wody jaki mają turyści to zejście przy stacji oraz plaży przynależącej do hotelu Niedźwiadek.

Rys. 3.17. Wykres - liczba odwiedzających skansen we Wdzydzach w latach 2017, 2018, 2019; opracowano na podstawie danych udostępnionych przez Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich imienia Teodory i Izzydora Gulgowskich

Ruch turystyczny we Wdzydzach występuje głównie w sezonie letnim (od kwietnia do października), w tym okresie otwarta jest większość atrakcji oferowanych przez miejscowość. Poza skansenem, stacją i hotelem wieś w swojej ofercie posiada: wieżę widokową otwartą w 2010 roku, trzy pełnowymiarowe restauracje, dwa bary, dwa sklepy, kiosk, plażę we własności prywatnej udostępnianą turystom, miejsca noclegowe w domach wczasowych, ośrodkach wypoczynkowych i domkach indywidualnych. Warto nadmienić, że w sezonie zimowym czynny jest jeden sklep w centrum wsi i dwie restauracje (przy hotelu Niedźwiadek i karczma na terenie skansenu). Ponadto skansen działa w tym czasie w okrojonym wymiarze godzin, a w okresie od listopada do marca jest nieczynny w weekendy.

a)

b)

Rys. 3.18. a) Plaża we Wdzydzach ze sceną letnią (poza sezonem)
b) Widok z wieży widokowej w kierunku stacji wodnej

3.6.1. Jarmark Wdzydzki

Jarmark Wdzydzki to jedna z największych imprez mająca miejsce na Kaszubach. Odbywa się nieprzerwanie od 1973r. w trzecią sobotę i niedzielę lipca na terenie Muzeum – Kaszubskiego parku Etnograficznego we Wdzydzach. W swoim programie jarmark posiada takie atrakcje jak:

- wystawa prac twórców ludowych, artystów, rzemieślników i rękodzielników z Pomorza i innych regionów Polski,
- pokazy i warsztaty wiejskich zajęć i rzemiosł, sztuki ludowej i rękodzieła,
- występy zespołów folklorystycznych, wiejskich kabaretów i teatrów,
- koncerty muzyki klasycznej na zabytkowych instrumentach; koncerty wokalne
- gry, zabawy, konkursy,
- potrawy kuchni regionalnych²⁴.

Co roku jarmark przyciąga kilkanaście tysięcy odbiorców. Podobnie jak w przypadku skansenu liczba odwiedzających z roku na rok sukcesywnie wzrasta – w 2019 roku jarmark wdzydzki w przeciągu dwóch dni odwiedziło ok. 17 000 tys. osób²⁵.

²⁴ Na podstawie: Muzeum we Wdzydzach Kiszewskich, <http://www.muzeum-wdzydze.gda.pl/imprezy.html> (data dostępu: 02.2020)

²⁵ Na podstawie danych udostępnionych przez Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich imienia Teodory i Izydora Gulgowskich

4. ROZWÓJ WSI TURYSTYCZNYCH W POLSCE – SZANSE I ZAGROŻENIA

4.1. Turystyka wiejska

Turystyka wiejska oznacza formę rekreacji skoncentrowanej na terenach wsi. W jej zakres wchodzi różne formy aktywności rekreacyjnych związanych m.in. z przyrodą, turystyką zdrowotną, turystyką kulturową, formami aktywności sportowej. Turystyka wiejska może rozwijać się zarówno we wsiach rolniczych jak i letniskowych. ²⁶ **Jest ona zjawiskiem ekonomicznym, przestrzennym i społecznym.**²⁷

Według W.W. Gaworeckiego turystyka wiejska w swej najczystszej postaci powinna:

- być organizowana na obszarach wiejskich i odosobnionych,
- wiązać się z niepowtarzalnymi atutami, polegającymi na małej skali przedsiębiorstw, otwartej przestrzeni, kontakcie z przyrodą albo jej bliskości oraz dziedzictwie opartym na tradycyjnych społecznościach i zwyczajach pracy,
- być rozwijana na małą skalę,
- być różnorodna, odwzorowując środowisko, gospodarkę czy historię danego miejsca²⁸.

4.2. Problemy turystyki wiejskiej

Turystyka w różnych regionach świata oraz Polski przyjmuje różne postaci, dlatego problemy dotyczące wsi turystyczne należy rozpatrywać pojedynczo. Można jednak wyodrębnić zagadnienia, które są wspólne dla wszystkich obszarów. Wg T. Jędrysiaka są to:

- **wiejskość** – turyści poszukują miejsc o określonym charakterze, tzw. wiejskiego klimatu, brak odpowiednich zapisów planistycznych oraz opieki konserwatorskiej może doprowadzić do zdegradowania obrazu wsi oraz jej walorów krajobrazowych,
- **ożywienie/rozwój** – wszystkie działania na rzecz turystyki wiejskiej powinny dążyć do nadrzędnego celu jakim jest ożywienie obszarów wiejskich poprzez poprawę dobrobytu ekonomicznego wsi i jej mieszkańców, stworzenie nowych miejsc pracy, rozbudowę infrastruktury, stymulowanie współpracy gospodarczej między lokalnymi podmiotami; działanie nastawione jedynie na zysk, a nie chęć rozwoju wsi może narazić tereny np. na powstawanie obiektów o dużych kubaturach (np. dużych parków rozrywki), które niszczą charakter wsi,
- **sprężenie** – turystyka wiejska powinna być ważnym aspektem w regionalnej i narodowej polityce turystycznej; brak nadrzędnych planów może prowadzić do konfliktów – przestrzennych czy też pomiędzy poszczególnymi jednostkami,
- **równowaga** – należy zachować równowagę między turystyką a życiem mieszkańców na wsi, ich przyzwyczajeniami, użytkowaniem terenu itd.; zbyt duża ingerencja w życie wiejskie może spowodować migrację ludności wiejskiej,

²⁶ Jędrysiak T.: *Wiejska turystyka kulturowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 13

²⁷ Jędrysiak T.: *Wiejska turystyka kulturowa*, jw., s. 15

²⁸ Gaworecki W.W.: *Turystyka*, PWE, Warszawa 2007, s. 74

- **bezpieczeństwo środowiska**,
- **realizm** – rodzaj uprawianej turystyki należy dostosowywać indywidualnie (niektóre rozwiązania na poszczególnych terenach są bardziej odpowiednie niż inne),
- **rozwój przedsiębiorstw** – problem niskiej rentowności czy sezonowości popytu, brak środków i wykwalifikowanej kadry²⁹.

Wieś turystyczna może zmagać się z pojedynczymi problemami bazującymi na powyższych czynnikach. Może być ich więcej, mogą się na siebie nakładać, czy być od siebie zależne. Wymienione problemy nie muszą dotyczyć jednak wszystkich terenów turystyki wiejskiej.

4.3. Korzyści płynące z rozwoju turystyki wiejskiej

Uprawianie turystyki na terenach wiejskich jest dużą szansą dla ich rozwoju. Dla maksymalizacji korzyści ważnym jest by turystyka wiejska opierała się przede wszystkim na planowaniu i kompleksowym dążeniu do określonych celów. Zalety jakie przynosi turystyka na obszarach wiejskich to m.in:

- wzrost gospodarczy (zarówno w miejscowych przedsiębiorstwach jak i na całości obszaru),
- nowe miejsca pracy i nowe możliwości rozwoju zawodowego dla mieszkańców,
- generowanie środków i postaw niezbędnych do utrzymania i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- rozwój postaw proinnowacyjnych i kreatywnych,
- utrzymanie i rozwój miejscowego rolnictwa, sztuki ludowej, rękodziela, handlu i usług,
- poprawa wizerunku wsi, podnoszenie jej estetyki,
- tworzenie i utrzymywanie ciekawych miejsc wypoczynku.

4.4. Studium przypadku

4.4.1. Sierakowo Sławieńskie – „W krainie Hobbitów”

Sierakowo Sławieńskie to niewielka wieś położona w województwie zachodniopomorskim. Pod koniec XX w. i na początku XXI w. wieś, jak wiele innych w Polsce, zmagala się z problemami wynikającymi m.in z postępującej globalizacji i cyfryzacji. Rozwijające się społeczeństwo stroniło od obszarów wiejskich i za swój cel obierało tereny miejskie. Do miasta ludzi przyciągały przede wszystkim większe możliwości edukacyjne i zawodowe. Tym którzy pozostali na wsi brakowało zajęcia. Wiele zawodów wykonywanych w dawnych czasach na wsiach wymarło, wsie pustoszały i biedniały. Innym problemem z którym zmagaly się wsie w tym okresie był efekt tzw. pustki kulturowej – mała wiedza o przeszłości miejsca i brak odpowiednich

²⁹ Jędrzyak T.: *Wiejska turystyka kulturowa*, jw., s. 20

środków doprowadziły wkrótce do rozpadu tych wsi. W takiej sytuacji znalazło się również Sierakowo Sławieńskie.

Ratunkiem okazała się koncepcja tematykacji wsi. Idea ta zakłada wypromowanie wsi jako miejsca związanego ściśle z jednym pomysłem – tematem przewodnim. W 2001 roku dr Waław Idziak z Politechniki Koszalińskiej przejeżdżając przez wieś dostrzegł jej podobieństwo z malowniczym krajobrazem krainy Shire – fikcyjnej krainy z książki Tolkiena. Idziak m.in przy pomocy swoich studentów rozpoczął przekształcać wieś w tytułową krainę Hobbitów. Powstały nowe baśniowe obiekty, wytyczono przebieg trasy gry terenowej i rozpoczęto organizować coroczny letni Jarmark Hobbitów.

Pomysł okazał się sukcesem. Mieszkańcy Sierakowa Sławieńskiego w krótkim czasie przekroczyli wiele barier o charakterze finansowym, społecznym i psychologicznym. Stworzono nowe miejsca pracy, dzięki „hobbitom” utrzymała się także sierakowska podstawówka. Ponadto, adaptacja prozy Tolkiena przyniosła nie tylko korzyści ekonomiczne i gospodarcze ale wyzwoliła w ludziach chęć poznawania miejsca, w którym żyją.

5. MINIMALIZM – FILOZOFIA

„Minimalizm to ograniczenie do minimum wymagań, potrzeb, dążeń. W ujęciu szerszym minimalizm sprowadza się do przewartościowania priorytetów, tak aby pozbyć się nadmiaru i zbędnych rzeczy - dobytku, przekonań, zachowań, zwyczajów, zawiązków i czynności - które nie dodają naszemu życiu wartości, a skupić się na rzeczach kluczowych, wzbogacających nasze życie. Metodę na zapewnienie sobie możliwie dużego zakresu wolności w życiu, widzą nie w dorobieniu się dużej ilości pieniędzy, a w ograniczeniu tego, ile pieniędzy potrzebujemy”³⁰

Minimalizm to filozofia, która w ostatnich czasach zyskuje na popularności. W czasach globalizacji oraz powszechnego dostępu do bodźców, w tym multimediów, kierunek promujący zmniejszenie podatności na pułapki kapitalizmu staje się niezwykle atrakcyjny i pożądany. Na przestrzeni ostatnich kilku lat powstało wiele książek, filmów, poradników a także produktów wychwalających minimalistyczne podejście do życia.

Minimalistyczne podejście może uwidaczniać się we wszelakich aspektach życia m.in. takich jak organizacja przestrzeni w domu i garderobie, tzw. „decluttering”³¹, minimalizm cyfrowy czy życie towarzyskie np. poprzez wykluczenie zbędnych przyzwyczajęń a nawet relacji międzyludzkich.

a)

b)

Rys 5.1 a) Plakat popularnego filmu dokumentalnego „MINIMALISM; „a documentary about the important things” przedstawiającego życie i podejście minimalistów

b) Okładka książki Marie Kondo „magia sprzątania”, która sprzedała się w 11 milionach egzemplarzy, została przetłumaczona na 40 języków

źródło ilustracji: <https://i.ytimg.com/vi/0Co1lptd4p4/maxresdefault.jpg> (data dostępu: 11.2020)
<https://cdn-lubimyczytac.pl/upload/books/252000/252645/663865-352x500.jpg> (data dostępu: 11.2020)

³⁰ Wikipedia, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Minimalizm_\(filozofia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Minimalizm_(filozofia)) (data dostępu: 11.2020)

³¹ decluttering – ang. sprzątanie, uporządkowanie

Rys. 5.2 Ilustracja do filmu krótkometrażowego autorstwa grupy Szparagi „Skansen”; „W świecie, w którym Rozszerzona Rzeczywistość przejęła władzę nad każdym aspektem życia człowieka, pojawia się bardzo kusząca wizja powrotu do świata pozbawionego technologii. Bohaterowie porzucają inteligentne soczewki i prywatne awatary i przeniosą się do miejsca, które bezpowrotnie zmieni ich życie.”
Opis filmu i źródło ilustracji: <https://www.youtube.com/watch?v=xuB2RGWnHsQ> (data dostępu 02.2020)

II ANALIZY

1. WDZYDZE WSPÓŁCZEŚNIE

1.1. Charakterystyka i dane statystyczne

W skład sołectwa Wdzydze wchodzi wsie: Gołuń, Kruszyna, Wdzydze i Zabrody. Sołectwo Wdzydze zamieszkuje 237 osób, w tym samą wieś Wdzydze 184 osób³². Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 45,8% mieszkańców wsi stanowiły kobiety a 54,2% ludności kobiety. W wieku produkcyjnym jest 66,7% mieszkańców wsi Wdzydze, 16,9% w wieku przedprodukcyjnym, a 16,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.³³

Wieś wyposażona jest w bogatą bazę turystyczną: Hotel Niedźwiadek, domy wczasowe m.in. Dom Wczasowy „Zacisze”, Dom Wczasowy „Danuta”, Dom Wczasowy „Gabriela”, Villa Marzenie, Dom Wczasowy „Helena”, A.M.P. Maria i Marian Podworscy, domy letniskowe i ośrodek wypoczynkowy.

Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddana do użytkowania w 2014 roku to 49m², jest to liczba znacznie mniejsza od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa pomorskiego.

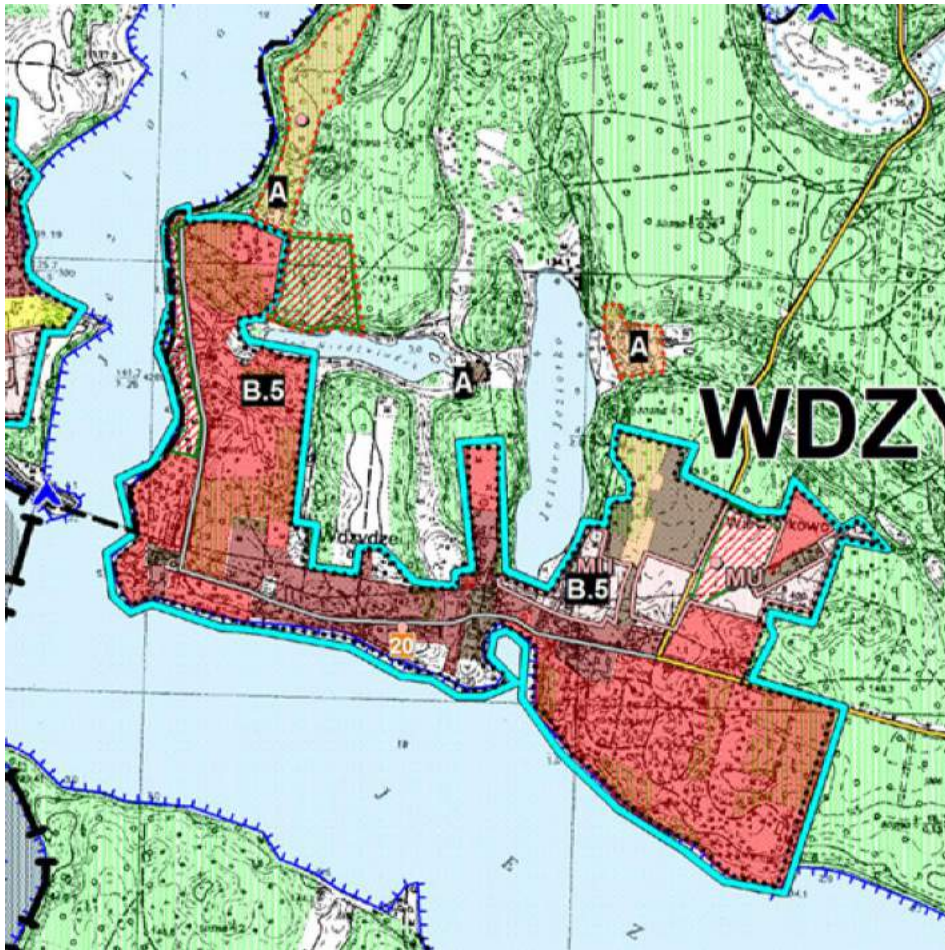
³² Na podstawie: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kościerzyna, stan na 23.04.2012r

³³ Na podstawie: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Wdzydze (data dostępu: 11.2020)

2. ZAPISY DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH

2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

- W miejscowości Wdzydze winny być zlokalizowane i dalej się rozwijać funkcje usługowe związane z ruchem turystycznym
- W zapisach studium zespół ruralistyczny wsi wraz z obszarem muzeum KPE jest wymieniony jako wartościowy zespół do zachowania, ze względu na wysokie walory kompozycyjne, krajobrazowe i kulturowe. Do bezwzględnego zachowania są także dwa obiekty znajdujące się na obszarze WSI – chata rybacka, ob. MUZEUM KPE, nr rej. 161/8.12.1961, chata gburska, ob. Muzeum KPE, nr rej.162/8.12.1961
- Wieś Wdzydze znajduje się również w strefie ochrony ekspozycji zespołów ruralistycznych. Przedmiotem ochrony dla stref ekspozycji są przedpola widokowe, ciągi widokowe, otwarcia widokowe, a także rozłóg pól, dominanty wysokościowe, historyczne nawierzchnie dróg I historyczna zieleń; nową zabudowę należy kształtować w nawiązaniu do proporcji i formy brył tradycyjnego budownictwa kaszubskiego, należy również zwrócić uwagę na układ kalenic.
- Nakazuje się ograniczenie kierunków przestrzennego rozwoju wsi – dopuszczone zabudowy wolnych działek we wnętrzu wsi, tworzenie nowych wzdłuż dróg wylotowych
- Ważnym czynnikiem rozwoju turystyki rowerowej w gminie powinno być powiązanie system rowerowego z transportem kolejowym. W tym celu należy zwiększyć ilość przystanków bądź przywrócić te zlikwidowane (np. Olpuch-Wdzydze)

Ilustracja 2.1 Rysunek Studium, źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kościerzyna; Uchwała Nr X/396/14 Rady Gminy Kościerzyna z dnia 12 listopada 2014r.

Legenda:

- tereny zabudowy mieszkaniowej (w przewadze jednorodzinnej)
 - tereny zabudowy mieszkaniowo - usługowej
 - tereny zabudowy zagrodowej wyodrębnione liniami rozgraniczającymi
 - tereny zabudowy rekreacyjnej / pensjonatowej / turystycznej
 - tereny zabudowy usługowej - w tym usług turystyki
 - tereny usług sportu i rekreacji/ w tym z obiektami obsługi turystyki
 - tereny zabudowy usługowo - produkcyjnej i produkcyjnej
 - tereny zieleni urządzonej, w tym tereny cmentarzy
 - tereny eksploatacji kryszwa naturalnego
 - **TEREN ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY I ZAINWESTOWANIA WSI KORNE (przewaga zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami)**
 - **OBSZAR ŁADOWISKA "KORNE" WG EWIDENCJI ŁADOWISK**
 - **PG** **OBSZARY UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ SUROWCÓW NATURALNYCH**
 - granice obszarów możliwego, docelowego zainwestowania zabudowy wsi
 - granice obszarów możliwego docelowego zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego
 - tereny zwartej zabudowy wsi zgodnie z przepisami odrębnymi dla obszarów chronionych przyrodniczo
- A** obszary bez szczególnych predyspozycji rozwojowych **B.5** obszary kontynuacji zabudowy obsługującej ruch turystyczny

2.2. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego

Ilustracja 2.2 Rysunek MPZP, źródło: Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obrębu geodezyjnego Wdzydze; Uchwała Nr VIII/114/19 Rady Gminy Kościerzyna z dnia 20 września 2019r.

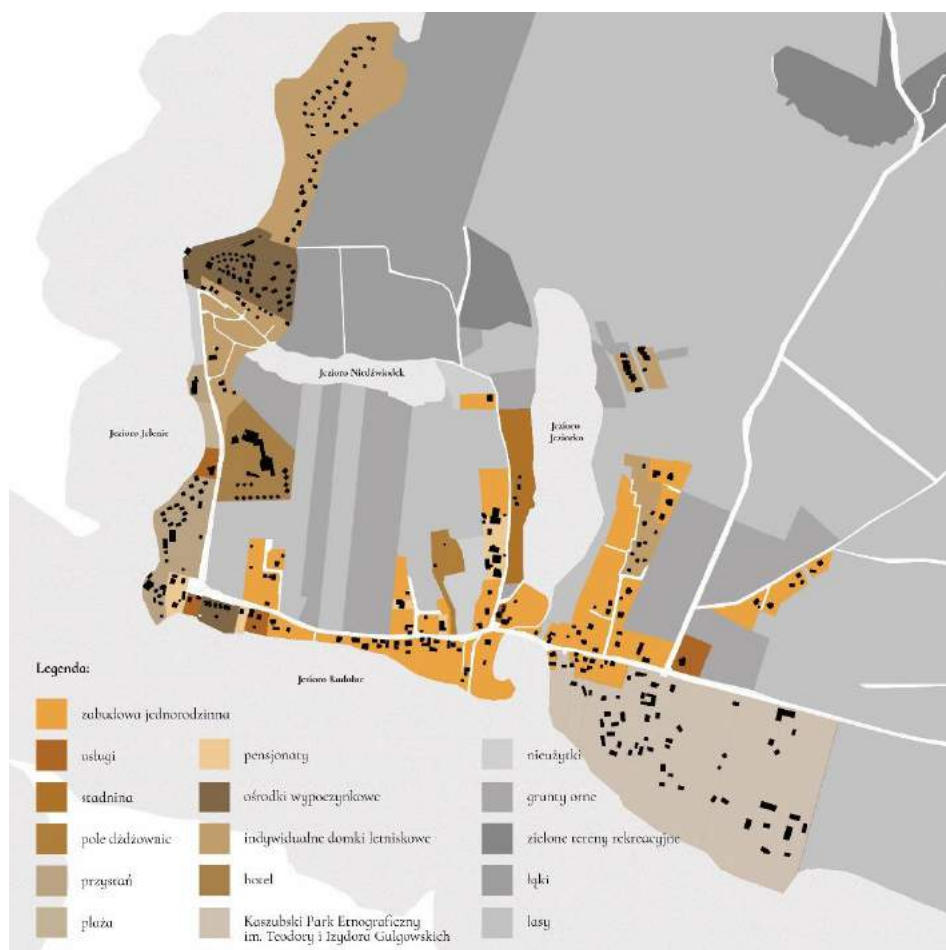
Legenda:

OZNACZENIA		GRANICE OBSZARÓW I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	
	GRANICA OBSZARU OBJĘTEGO PLANEM		BUDYNKI POZOSTAJĄCE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
	GRANICE ADMINISTRACYJNE GMINY		KAPLICZKI PRZYDROŻNE POZOSTAJĄCE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
	LINIE ROZGRANICZAJĄCE TERENY O RÓŻNYM PRZEZNACZENIU LUB RÓŻNYCH ZASADACH ZAGOSPODAROWANIA		UŻYTKI EKOLOGICZNE: "KISZEWSKIE BAGNO", "KOTEL", "ZURAWINOWE BAGNO", "MORZEWIOWY MSZAR"
	NIEPRZEKRACZALNE LINIE ZABUDOWY PRZEZNACZENIA TERENÓW		GRANICA OBSZARU SIEDLISKOWEGO NATURA 2000 "JEZIORA WDZYDZKIE" PLH220034 UWAGA: CAŁY OBSZAR PLANU LEŻY W OBSZARZE NATURA 2000 "BORY TUCHOLSKIE" PLB220009 UWAGA: CAŁY OBSZAR PLANU LEŻY W GRANICACH WDZYDZKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO
	TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ WOLNOSTOJĄCEJ		INNE OZNACZENIA STANOWIĄCE
	TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWO- USŁUGOWEJ		OBZAR KASZUBSKIEGO PARKU ETNOGRAFICZNEGO
	TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ		GRANICA STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ ZESPOŁU RURALISTYCZNEGO WSI WDZYDZE I MUZEUM KASZUBSKIEGO PARKU ETNOGRAFICZNEGO
	TERENY GOSPODARSTW RYBACKICH		GRANICA STREFY OCHRONY OTOCZENIA ZABYTKOWEGO ZESPOŁU RURALISTYCZNEGO WSI WDZYDZE I MUZEUM KASZUBSKIEGO PARKU ETNOGRAFICZNEGO ORAZ PRZYSIÓŁKA KRZYŻ
	TERENY ZABUDOWY REKREACYJNEJ		BUDYNKI O WARTOŚCIACH HISTORYCZNO-KULTUROWYCH
	TERENY ZABUDOWY USŁUGOWEJ		KRZYŻE PRZYDROŻNE O WARTOŚCIACH HISTORYCZNO-KULTUROWYCH
	TERENY USŁUG TURYSTYCZNYCH		LOKALIZACJA BUDYNKU DAWNEJ SZKOŁY HAFTU
	TERENY USŁUG SPORTU I REKREACJI		ZOSTAŁE INFORMACJE I OZNACZENIA
	TERENY ROLNICZE		GRANICA STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ PRZYSIÓŁKA KRZYŻ
	TERENY ROLNICZE I TERENY LASÓW		MIEJSCA LOKALIZACJI PÓL BIWAKOWYCH I URZĄDZEŃ TURYSTYCZNYCH
	TERENY LASÓW		
	TERENY WÓD POWIERZCHNIOWYCH		
	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ - WODOCIĄGI, URZĄDZENIA ZAOPATRZENIA W WODĘ		
	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ - KANALIZACJA SANITARNA, OCZYSZCZALNIA ŚCIEKÓW		
	TERENY PARKINGÓW DLA SAMOCHODÓW OSOBOWYCH		
	TERENY DRÓG PUBLICZNYCH KLASY LOKALNEJ		
	TERENY PUBLICZNYCH CIĄGÓW PIESZO-JEJDNYCH		
	TERENY DRÓG WEWNĘTRZNYCH		

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zakłada dużą ekspansję terenów usług turystycznych oraz terenów mieszkaniowo-usługowych, m.in. wzdłuż ulicy Kościerskiej, Ulicy Leśnej, oraz ulicy Teodory i Izydora Gulgowskich. Na tereny zabudowy mieszkaniowej przeznacza się teren zlokalizowany na północ od Jeziora Niedźwiadek, a także teren przy ulicy Kościerskiej.

3. UKŁAD URBANISTYCZNY

3.1. Układ funkcjonalny

Rys. 3.1 Struktura funkcjonalna zabudowy na terenie Wdzydz

Znaczną część wsi zajmuje Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzech Kiszewskich im. Teodory i Izydora Gulgowskich, które znajduje się w południowo-wschodniej części wsi. Zabudowa mieszkaniowa oraz domy wczasowe skumulowane są w centrum wsi, wzdłuż ulicy Teodory i Izydora Gulgowskich, a także wzdłuż ulic prostopadle od niej odchodzących – równolegle do dłuższych brzegów jeziora Jezioro. W zachodniej oraz południowo-zachodniej części wsi dominują funkcje turystyczne, są to m.in. stacja PTTK, wieża widokowa, hotel Niedźwiadek, plaża prywatna należąca do hotelu oraz ośrodek wypoczynkowy. We Wdzydzech działa kilka restauracji, m.in. karczma na terenie KPE, „Zajazd u Sołtysa”, restauracja przy hotelu Niedźwiadek, „Tawerna” przy wieży widokowej, „Karczma Zagość”, restauracja „Wdzydzana” oraz pomniejsze, sezonowo otwarte bary. We wsi w sezonie letnim działają trzy sklepy spożywcze, natomiast poza sezonem są to dwa sklepy. Bezpośrednio przy brzegu Jeziora Jezioro, po jego zachodniej stronie znajduje się stadnina.

3.2. Układ komunikacyjny

Rys. 3.2 Analiza komunikacyjna

Głównymi osiami komunikacyjnymi są ulica Teodory i Izydora Gulgowskich oraz ulica Stolema. Ulica Teodory i Izydora Gulgowskich jest również ważnym ciągiem ze względów historycznych – to wzdłuż niej zostały wytyczone pierwotne zabudowania. Innym ważnym ciągiem jest ulica Kościerska, która jest ulicą wjazdową do wsi – przez nią generowany jest największy ruch. W obrębie wsi można wyróżnić również dwa główne węzły komunikacyjne – jeden na skrzyżowaniu ulicy Kościerskiej z ulicą Teodory i Izydora Gulgowskich, drugi przy stacji PTTK, gdzie w sezonie występuje największe zagęszczenie ruchu samochodowego. Na terenie wsi znajdują się trzy główne wypożyczalnie sprzętu wodnego co również generuje ruch nawodny – dominująca skalą działań - stacja PTTK, przystań na północ od plaży oraz przystań w samym centrum wsi. We wsi znajdują się dwa przystanki autobusowe – przy terenie stacji oraz przy wjeździe do wsi; ilość połączeń autobusowych zwiększana jest w sezonie letnim.

3.3. Obiekty i założenia cenne kulturowo – analiza historyczna

Rys. 3.3 Obiekty cenne kulturowo

Zgodnie z zapisami Miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego Na terenie Wdzydz znajdują się dwa obiekty pozostające wpisane do gminnej ewidencji zabytków

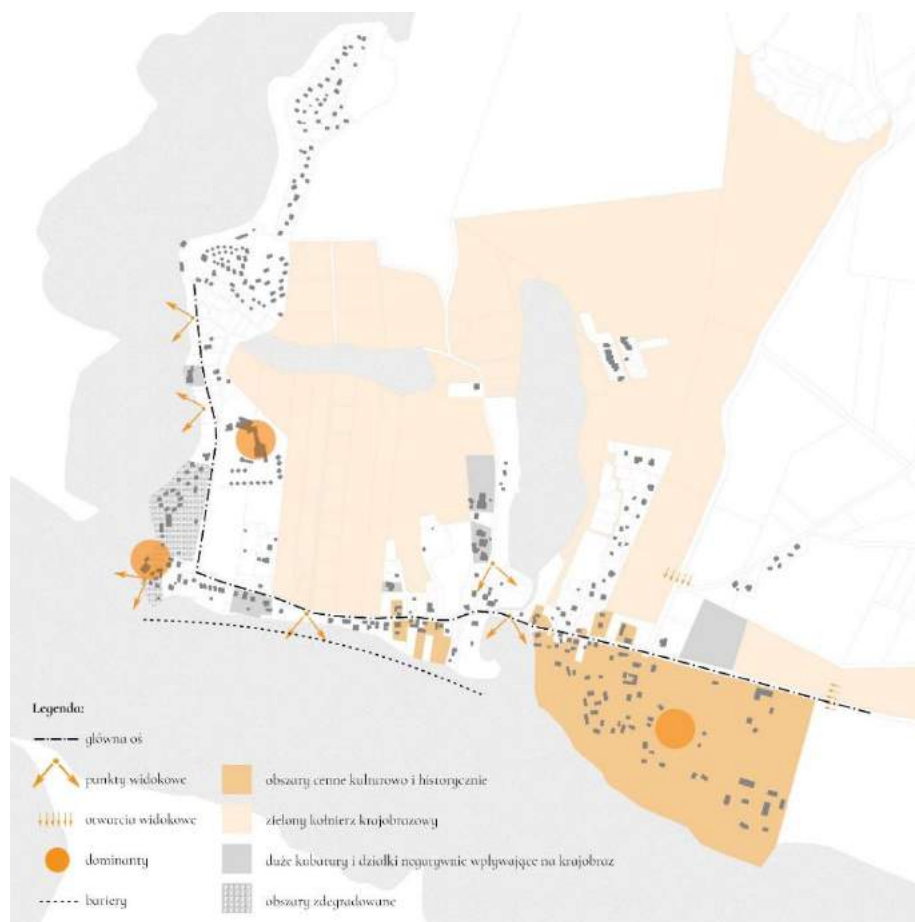
- Wdzydze 1; Budynek inwentarski w zagrodzie, I ćw. XXw.
- Wdzydze 19; Dom w Zagrodzie, I ćw. XXw.

Poza budynkami wpisanymi do gminnej ewidencji zabytków we wsi znajdują się również budynki cenne kulturowo i historycznie, m.in.:

- Wdzydze 20; Dom – budynek gospodarczy w zagrodzie, koniec XIXw.
- Wdzydze 21; Dom w zagrodzie
- Wdzydze 22; Szkoła 1898r.
- Wdzydze 22; Budynek gospodarczy przy szkole 1898r.
- Wdzydze 33; Dom w zagrodzie I ćw. XIXw.
- Wdzydze; Kapliczka przydrożna 1900r.

Bardzo ważnym i kluczowym terenem jest obszar Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego.

3.4. Waloryzacja zabudowy i otoczenia

Rys. 3.4 Waloryzacja zabudowy i otoczenia

Wieś Wdzydze posiada trzy główne atraktory i generatory ruchu – Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich im. Teodory i Izydora Gulgowskich, stanicę PTTK z wieżą widokową oraz hotel Niedźwiadek. Główną osią widokową i krajobrazową, wzdłuż której kształtowana jest zabudowa jest ulica Teodory i Izydora Gulgowskich. Można wyróżnić dwa kluczowe przedpola widokowe – od strony ul. Kościerskiej, oraz przy wjeździe od strony wsi Gołuń (wschodnia granica wsi). Ważne dla odbioru wsi są obszerne, bogate tereny zielone, które okalają zabudowania. W granicach wsi można wyróżnić także tereny zdegradowane oraz negatywnie wpływające na jej sylwetę – są to m.in. zabudowania stacyjny, czy też nowe, duże budynki swoją kubaturą przewyższające budynki powstałe we wcześniejszym okresie. Bariery mentalną jest brzeg jeziora, ze względu na brak swobodnych zejść do wody. We wsi brakuje również logicznego, a jak kluczowego połączenia dwóch największych atrakcji turystycznych – Muzeum oraz stacyjny.

4. WYTYCZNE DO PROJEKTU

4.1. Analiza SWOT

W niniejszym podrozdziale przedstawiono wyniki przeprowadzonej na potrzeby projektu analizy SWOT.

Mocne strony:

- Zasoby naturalne – bliskość jeziora i lasu, bogata flora i fauna, ukształtowanie brzegu wodnego,
- Tożsamość miejsca – wieś o bogatej, kaszubskiej tradycji i historii,
- Lokalizacja (dostępność)- bliskość Kościerzyny, oraz Trójmiasta,
- Sąsiedztwo – wieś otoczona jest malowniczymi miejscowościami, często wybieranymi ze względów turystycznych np. Gołuchów,
- Szlaki Wodne, Rowerowe, Przyrodnicze – przez Wdzydze oraz w pobliżu wsi przebiega wiele ciekawych szlaków wodnych, rowerowych, krajoznawczych itd.
- Możliwość rozwoju – ukształtowanie zabudowy oraz układ działek pozwala na rozwój wsi.

Słabe strony:

- Sezonowość – brak odpowiedniej ilości atrakcji dla turystów a także mieszkańców poza sezonem, wieś poza sezonem wymiera,
- Nowa zabudowa – powstawanie dużych kubatury domów wzdłuż jeziora w części “turystycznej”,
- Brak zejść do wody – obecnie zejście do wody jest w dwóch miejscach – na terenie plaży oraz w centrum wsi, brzeg jeziora pozostaje zagrodzony ogrodzeniami prywatnych działek,
- Połączenia funkcjonalne i komunikacyjne atraktorów wsi – obecnie brak połączenia stacja – Muzeum.

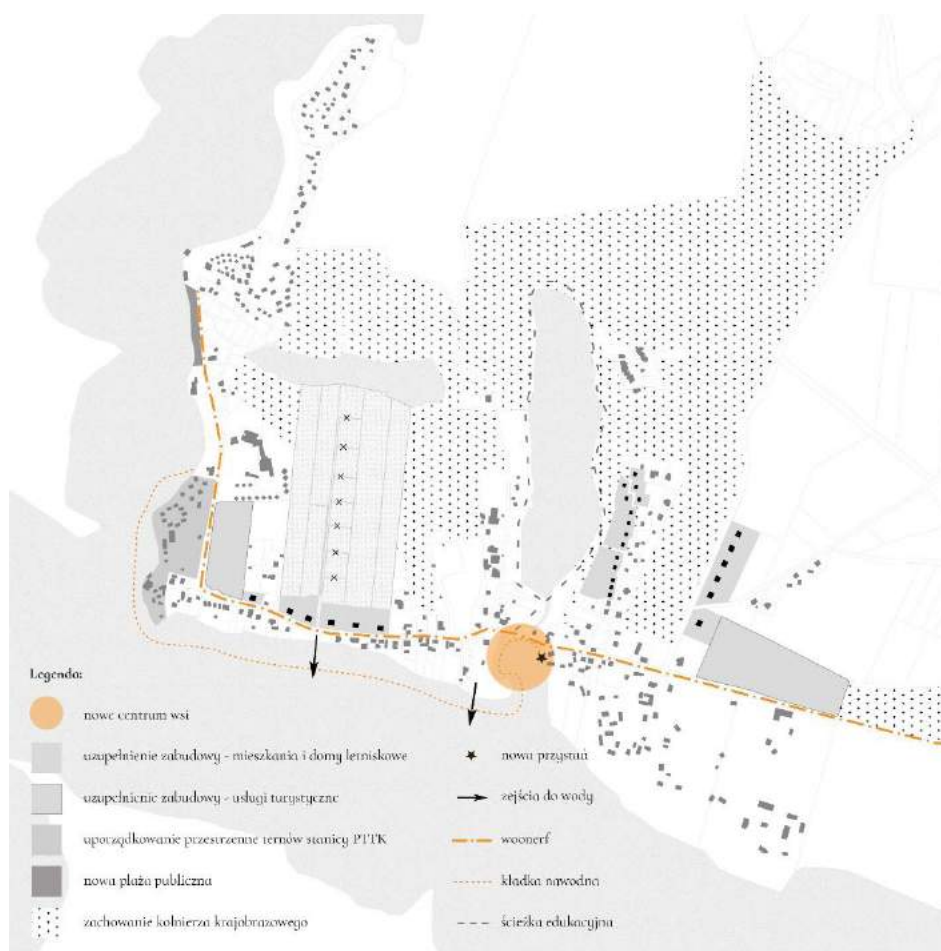
Szanse:

- Nowa jakość – wprowadzenie nowych funkcji i rozwiązań architektonicznych usprawniających działanie wsi przez cały rok,
- Wizytówka Kaszub a także Polski – bogate zasoby kulturalne, przyrodnicze, historyczne pozwalają na ciągły rozwój wsi, a co za tym idzie zwiększenie jej znaczenia na tle kraju,
- Rozwój turystyki,
- Gospodarka – atrakcyjność wsi dla turystów generuje zyski,
- Podniesienie poziomu życia mieszkańców – rozwój turystyki a także miejsc publicznych, powoduje, że wieś i jej przestrzeń staje się ciekawsza i przystępniejsza,
- Rozwój mieszkalnictwa – model życia “na wsi”.

Zagrożenia:

- Rozwijający się chaos przestrzenny, zdominowanie starej, tradycyjnej zabudowy przez nową,
- Wyludnienie – wieś zostanie zdominowana przez usługi turystyczne,
- Niewystarczająca infrastruktura,
- Nowe podziały parcelacyjne – rozwój wsi w kierunku burzącym jej historyczny układ urbanistyczny (nieregularna ulicówka),
- Zbyt duża ingerencja w strukturę wsi może spowodować zaburzenie jej charakteru i zmniejszenie jej atrakcyjności,
- Problemy własnościowe – na przykład w przypadku dostępu do brzegu jeziora.

4.2. Skala urbanistyczna

Rys. 4.1 Wnioski – wytyczne urbanistyczne

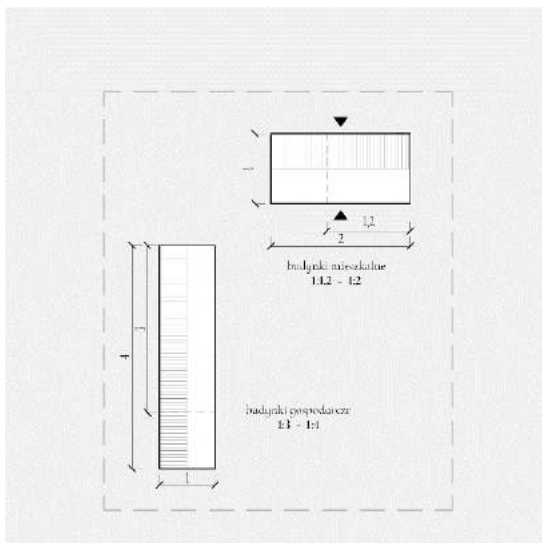
- Połączenie nadwodne terenu wieży widokowej i stacji PTTK z terenem Muzeum – Kaszubskim Parkiem Etnograficznym we Wdzydzach Kiszewskich im. Teodory i Izydora Gulgowskich,
- Uzupełnienie pierzei zabudowy wzdłuż ul. Teodory i Izydora Gulgowskich, nowa zabudowa wzdłuż ul. Kościerskiej – rozwój wsi wzdłuż historycznych ulic,

- „Spokojne centrum” – podkreślenie centrum wsi, projekt nowej przystani kajakowej oraz centrum minimalizmu,
- Wytyczenie nowego wejścia do Muzeum – bezpośrednio z nowoprojektowanej kładki,
- Wytyczenie działek przeznaczonych pod uwolnienie wsi z ruchu samochodowego – projekt zielonego parkingu przy wjeździe do wsi, wjazd do wsi wyłącznie dla mieszkańców i osób upoważnionych,
- Zamiana ulicy Teodory i Izzydora Gulgowskich oraz ulicy Stolema na woonerf,
- Wytyczenie zejść do wody – będących jednocześnie wejściami na kładkę,
- Zachowanie kołnierza przyrodniczego,
- Cofnięcie podziałów parcelacyjnych na południe od jeziora Niedźwiadek, przywrócenie podziałów działek rolnych i zagospodarowanie ich na uprawy warzyw i owoców,
- Projekt nowej plaży publicznej z niezbędną infrastrukturą – istniejąca plaża jest plażą prywatną,
- Uporządkowanie przestrzenne terenu stacji PTTK .

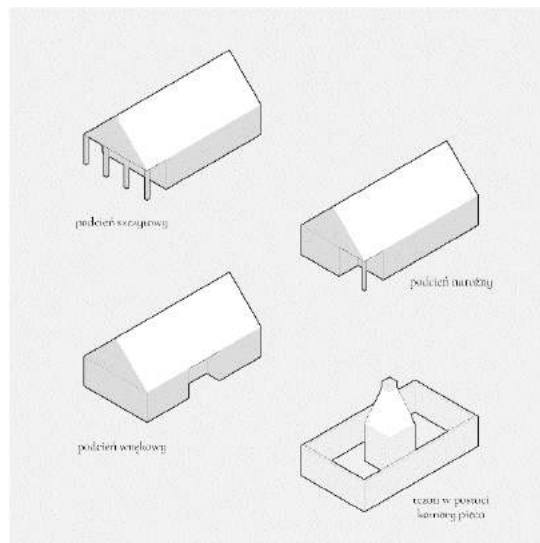
4.3. Skala architektoniczna

- Układ budynków na działce – budynek mieszkalny w układzie kalenicowym, budynek gospodarczy szczytowym względem ulicy,
- Dach – dwuspadowy, symetryczny, o kącie nachylenia od 40 do 45 stopni,
- Inspiracja kaszubskimi podcieniami,
- Wykorzystanie naturalnych materiałów elewacyjnych: drewno, tynk, cegła, wapno,
- Bogaty detal – m.in. zdobienie szczytów, śparogi, okiennice,
- Proporcje okien – zbliżone do kwadratu .

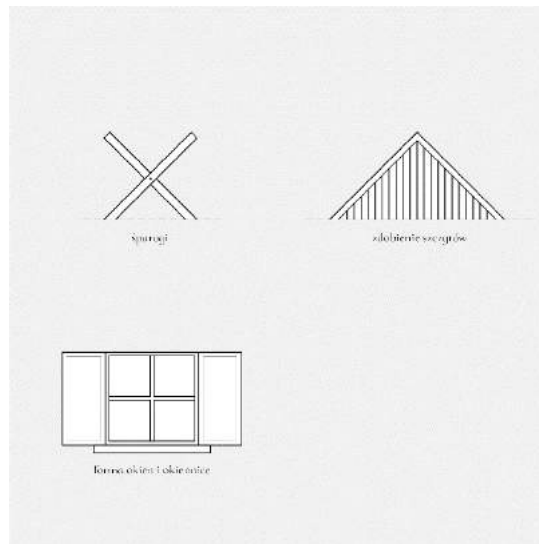
a)

b)

Rys. 4.2 Skala architektoniczna :
 a) Układ zagrody Kaszubskiej b) Tradycje budownictwa Kaszub – podcienie, trzon kominowy

Rys. 4.3 Skala architektoniczna: Tradycje budownictwa Kaszub – architektura i detal

III OPIS KONCEPCJI

1. DANE OGÓLNE

1.1. Przedmiot i zakres opracowania

1.1.1. Przedmiot opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest „Projekt masterplanu dla wsi Wdzydze oraz szczegółowe rozwiązanie działki znajdującej się przy ul. Teodory i Izydora Gulgowskich w centrum wsi – Centrum Minimalizmu. (dz. nr 63/1 obręb 0031)”.

1.1.2. Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje wykonanie projektu koncepcyjnego w którego skład wchodzi:

- analizy historyczne, urbanistyczne i architektoniczne,
- projekt koncepcyjny masterplanu wsi Wdzydze,
- rozwiązania szczegółowe wybranych elementów urbanistycznych masterplanu.
- projekt zagospodarowania działki
- rzuty wszystkich kondygnacji,
- charakterystyczne przekroje,
- charakterystyczne elewacje,
- wizualizacje,
- rozwiązania materiałowe,
- opis koncepcji.

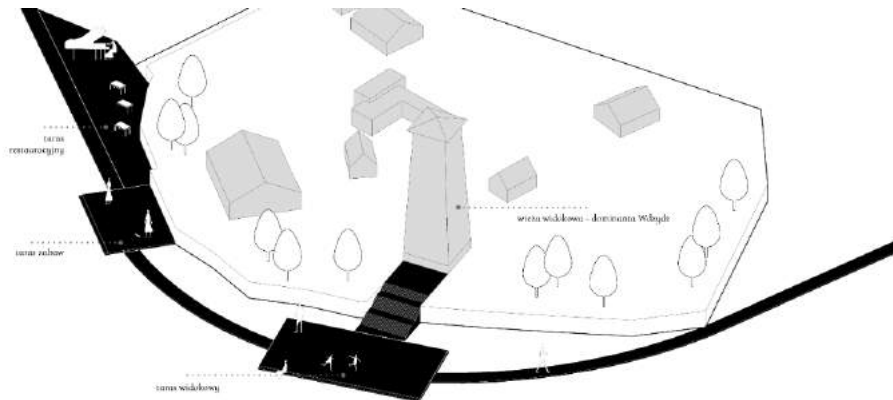
2. PROJEKT W SKALI WSI – MASTERPLAN

Koncepcja masterplanu dla całej wsi obejmuje następujące działania:

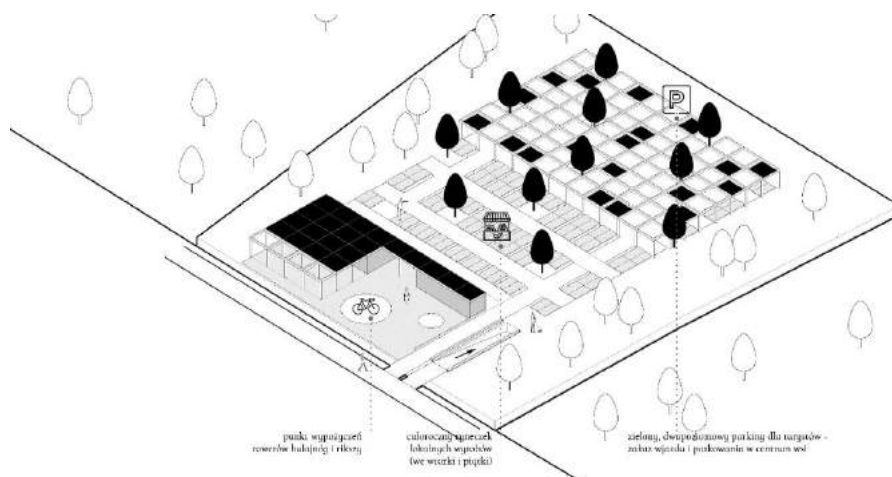
- Uzupelnienie dzialek budynkami mieszkalnymi wzdluz ulic: Teodory i Izydora Gulgowskich, Leśnej, Kościerskiej, Alei Gwiazd,
- Uzupelnienie dzialek zabudowa letniskowa wzdluz ulicy Aleja Gwiazd,
- Zagospodarowanie dzialek w poblizu wejscia do skansenu oraz przy stancy PTTK na funkcje uslug turystycznych,
- Projekt zielonego parkingu wraz z centrum wypozyzczen rowerow, hulajnog, riksz oraz miejscami handlowymi do sprzedazy lokalnych wyrobow przy ul. Kościerskiej,
- Uwolnienie centrum wsi od ruchu samochodowego – wjazd do wsi wylaczenie dla mieszkancow oraz osob upowaznionych,
- Zagospodarowanie dzialki naprzeciwko budynku wejscowego Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich im. Teodory i Izydora Gulgowskich na park wraz z miejscem odstawienia rowerow i hulajnog,
- Zagospodarowanie dzialki przy skrzyzowaniu ulicy Kościerskiej ul. Teodory i Izydora Gulgowskich na punkt informacyjny,
- Stworzenie sciezki edukacyjnej wzdluz Jeziora Jezioro,
- Projekt kladki nadwodnej laczonej serce wsi z wieza widokowa, stancy PTTK oraz dalej projektowana scena letnia. Projekt wejsc na kladke wraz z systemem manualnego rozsuwania kladek w celu przeplynicia lodzi zacumowanych przy brzegu,
- Projekt punktu widokowego przy ul. Teodory i Izydora Gulgowskich,
- Projekt systemu tarasow nawodnych przy wiezy widkowej wraz z besposrednim dojsciem do wiezy przy uzyciu schodow,
- Modernizacja i przebudowa przystani w centrum wsi na przystan kajakowa,
- Wytyczenie wejscia na teren Muzeum besposrednio z kladki przy nowoprojektowanej przystani,
- Szczegolowo rozwiazywany w dalszym etapie koncepcji projekt centrum minimalizmu w sercu wsi,
- Przekształcenie glownego ciagu komunikacyjnego na woonerf,
- Cofnicie podzialow parcelacyjnych i wytyczenie pol uprawnych po dawnych obrysach granic dzialek,
- Projekt publicznej sceny letniej przy obecnym Centrum Uslug Turystycznych,
- Zachowanie kluczowej dla odbioru i charakteru wsi zieleni wysokiej.

2.1. Szczegółowe rozwiązania dla wybranych działek

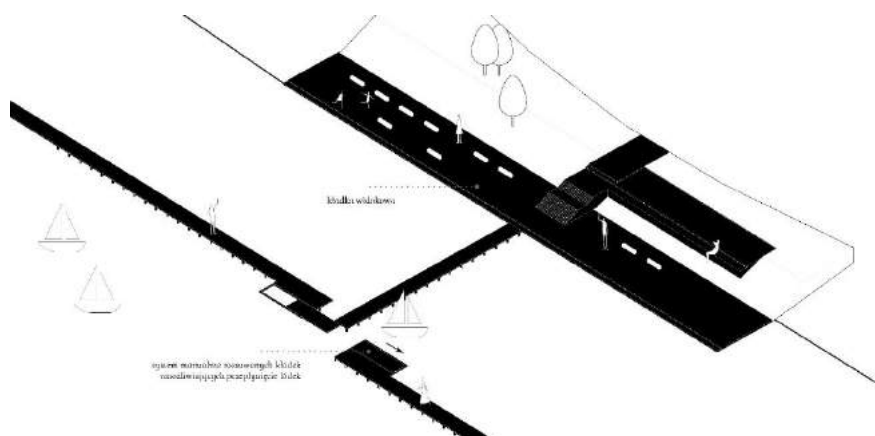
W niniejszym podrozdziale zaprezentowano graficzne przedstawienie rozwiązań dla wybranych działek.

Rys. 2.1 Tarasy nawodne przy wieży widokowej

Rys. 2.2 Zielony parking

Rys. 2.3 Punkt widokowy

2.2. Schwarzplan

Rys. 2.4 Zabudowa wsi Wdzydze przed wprowadzeniem projektowanych zmian

Rys. 2.4 Zabudowa wsi Wdzydze po wprowadzeniu projektowanych zmian

3. PROJEKT W SKALI WYBRANEJ DZIAŁKI

3.1. Stan istniejący

Na terenie opracowania znajduje się niewielki obiekt – altana. Większość działki jest niezagospodarowana, pokrywa ją zieleń niska oraz liczne drzewa. Od strony wschodniej oraz południowej działka graniczy z Jeziorem Radolnym, od strony północnej z działką budowlaną, na której znajduje się jednokondygnacyjny budynek jednorodzinny oraz działką drogową – ulicą Teodory i Lzydora Gulgowskich; Od strony zachodniej teren także graniczy z działką drogową – ścieżką pieszą. Na działce występują znaczne różnice wysokości oraz skarpy. Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym punktem znajdującym się na działce wynosi 4,8m.

3.2. Stan projektowany

Koncepcja zakłada projekt siedmiu budynków będących we wzajemnej korelacji. Każdy z budynków posiada odrębną funkcję:

- budynek lobby – 1 kondygnacja nadziemna; budynek frontowy znajdujący się w północnej części działki w układzie kalenicowym do ulicy, cechą charakterystyczną budynku jest podcień, który jednocześnie stanowi przejazd i wytycza oś założenia,
- budynek hotelowy – 2 kondygnacje nadziemne; usytuowany prostopadle do budynku lobby, połączony funkcjonalnie z budynkiem lobby przy pomocy łącznika,
- budynek restauracyjny – 1 kondygnacja nadziemna; budynek restauracyjny; usytuowany równolegle do budynku lobby, połączony łącznikiem z budynkiem hotelowym,
- budynek medytacji – 1 kondygnacja nadziemna; znajdujący się na zakończeniu osi założenia,
- budynek saun i budynek basenów – 1 kondygnacja nadziemna; budynek basenowy – dodatkowo kondygnacja podziemna; znajdujące się w najbardziej wysuniętej oraz położonej niżej części działki (od wschodu),
- budynek gospodarczy – 1 kondygnacja nadziemna; usytuowany równolegle do budynku hotelowego,
- budynek pomieszczenia na odpady – 1 kondygnacja podziemna, wbudowany w skarpy, znajdujący się przy budynku saun.

Budynki ze względu na swoje funkcje zostały podzielone na dwie podgrupy: budynek lobby, budynek hotelowy i budynek restauracyjny, budynek gospodarczy jako budynki obsługujące, budynek medytacji, budynek saun i budynek basenowy jako budynki przestrzeni relaksu i wyciszenia. Wszystkie z projektowanych budynków posiadają dach skośny dwuspadowy o kącie nachylenia 45st.

3.2.1. Zagospodarowanie terenu

Na działce projektuje się wjazd na działkę od strony ulicy Teodory i Izydora Gulgowskich oraz prostopadle do niej usytuowany ciąg pieszo jezdny, z którego dostępne są naziemne miejsca postojowe. W centrum założenia projektuje się plac. We wschodniej części placu projektuje się donicę na niską roślinność oraz zintegrowane ławki. W projekcie zagospodarowania pojawiają się schody terenowe oraz pochylnia dla niepełnosprawnych – co rozwiązuje kwestię dostępu do budynków posadowionych na niższej warstwie terenu. Przy budynku hotelowym, restauracyjnym, budynku saun i budynku basenowym projektowane są zewnętrzne tarasy. Na tarasie basenowym wytyczona została zewnętrzna niecka basenowa, a na tarasie budynku saun zaprojektowany został basen chłodzący.

3.2.2. Ukształtowanie terenu

Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym punktem znajdującym się na działce wynosi 4,8m. (139,4 – 134,6 m n.p.m.) Koncepcja zakłada wyrównanie terenu do poziomu 137 m n.p.m. a we wschodniej części działki do 134,5 m n.p.m. co daje różnicę terenu w wysokości 2,5m.

3.2.3. Miejsce gromadzenia odpadów

Pomieszczenia gromadzenia odpadów dostępne z zewnątrz przewiduje się w budynku gospodarczym w poziomie parteru, oraz w budynku wbudowanym w skarpe, sąsiadującym z budynkiem saun.

3.2.4. Zieleń niska oraz wysoka

Projekt przewiduje zachowanie większości istniejących drzew na działce i przesadzenie drzew kolidujących z projektowanymi budynkami. W budynkach projektuje się także otworowania i donice na krzewy oraz drzewa jako integralne części budynków.

3.2.5. Miejsca postojowe

W terenie projektuje się 15 miejsc postojowych, w tych 3 miejsca dostosowane dla osób niepełnosprawnych. Miejsca te dostępne są z wewnętrznego ciągu pieszo – jezdne.

4. BUDYNKI PROJEKTOWANE

4.1. Forma architektoniczna

Cechą charakterystyczną dla projektowanych budynków jest zabawa formą podcieni zakorzenionych w kaszubskich tradycjach budowlanych. Budynki obsługujące – budynek lobby oraz budynek restauracyjny posiadają ich bardziej tradycyjną formę. W budynku lobby pojawia się podcień szczytowy, a w budynku restauracyjnym – podcień narożny. W budynku medytacji, budynku saun oraz budynku basenowym pojawiają się podcienie wnękowe z zaoblonym narożnikiem naprowadzającym odbiorcę do wejścia do budynku.

Kolejnym wspólnym mianownikiem dla założenia jest swobodne nawiązanie do charakterystycznego dla Kaszub, centralnego trzonu kominowego. W projekcie jego duch pojawia się jako zagięte po łuku ściany, oraz donice wystające ponad krawędź stropu – stanowią one „otuliny” dla projektowanych drzew i krzewów. W projekcie cztery z budynków przybierają bardziej tradycyjną formę, są też bardziej nasycone detalem i mają czarną elewację oraz pokrycie dachu. Trzy budynki należące do grupy budynków przestrzeni wyciszenia są potraktowane w sposób minimalistyczny, mają białą elewację oraz białe pokrycie dachu. Jeden z minimalistycznych budynków – budynek medytacji usytuowany jest w części wisząc nad skarpą.

Projektowane w budynku restauracyjnym oraz hotelowym składane w serpentynę żaluzje drewniane są nawiązaniem do kaszubskich okiennic. W budynkach po przeciwległych stronach głównej osi założenia (wewnętrznego ciągu pieszo-jezdnego) projektuje się odznaczające się przeszklenia w proporcji kwadratu. Duże szklenia projektuje się od strony brzegu jeziora w budynku, hotelowym, budynku restauracyjnym, budynku basenowym i budynku medytacji. Kolejnym detalem mającym swoje korzenie w budownictwie Kaszub są drewniane listwy na połaciach dachu – tzw. śparogi

Całość założenia jest budowana na zasadzie silnego kontrastu czerni z bielą.

4.2. Układ funkcjonalny

Układ funkcjonalny projektowanych budynków przedstawia się następująco:

- Budynek lobby – lobby wraz z recepcją, biurem i pomieszczeniami obsługującymi, komunikacja wzdłuż ścian zewnętrznych, połączenie z budynkiem hotelowym łącznikiem,
- Budynek hotelowy – 10 pokoi noclegowych z łazienkami, klatka schodowa, komunikacja wzdłuż ściany zachodniej,
- Budynek restauracyjny – sala konsumpcyjna, bar, zaplecze gastronomiczne, połączenie z budynkiem hotelowym łącznikiem,
- Budynek medytacji – budynek jednoprzestrzenny z salą medytacji,
- Budynek saun – strefa saun z sauna suchą i mokrą, szatnie i pomieszczenia obsługujące, dostępność saun przez szatnię,
- Budynek basenów – strefa basenów z dwiema nieckami basenowymi, pomieszczenia obsługujące, dostępność strefy basenów przez szatnię,

- Budynek gospodarczy – pomieszczenie gromadzenia odpadów, pomieszczenia techniczne,
- Budynek pomieszczenia gromadzenia odpadów.

5. OPIS TECHNICZNY

5.1. Charakterystyczne parametry techniczne

- Powierzchnia działki – 8355 m²
- Powierzchnia zabudowy – 1376 m²
- Powierzchnia biologicznie czynna – 49%
- Powierzchnia całkowita – 1882 m²
- Powierzchnia użytkowa - 1312,3 m²

5.2. Wykaz pomieszczeń

Tabela 5.1. Wykaz pomieszczeń

Lp.	Nazwa pomieszczenia	Powierzchnia
1.	BUDYNEK LOBBY	
1.1	lobby	50,3 m ²
1.2	biuro	8,6 m ²
1.3	recepcja	8,9 m ²
1.4	WC	5,4 m ²
1.5	pom. gosp.	2,7 m ²
1.6	magazyn pościeli brudnej	4 m ²
1.7	magazyn pościeli czystej	4 m ²
1.9	pomieszczenie socjalne	5,3 m ²
1.10	WC	2,8 m ²
1.10	komunikacja	36,8 m ²
1.11	łącznik	9,7 m ²
#	RAZEM	138,5 m ²
2.	BUDYNEK HOTELOWY	
poziom 0		
2.1	pokój 01	22,8 m ²
2.2	łazienka 01	5,3 m ²
2.3	pokój 02	22,8 m ²
2.4	łazienka 02	5,3 m ²
2.5	pokój 03	22,8 m ²
2.6	łazienka 03	5,3 m ²
2.7	pokój 04	22,8 m ²
2.8	łazienka 04	5,3 m ²
2.9	pokój 05	22,8 m ²
2.10	łazienka 05	5,3 m ²
2.11	komunikacja	35,9 m ²
2.12	klatka schodowa	10,8 m ²
poziom +1		
2.13	pokój 06	30 m ²
2.14	łazienka 06	5,3 m ²
2.15	pokój 07	22,8 m ²
2.16	łazienka 07	5,3 m ²
2.17	pokój 08	22,8 m ²
2.18	łazienka 08	5,3 m ²
2.19	pokój 09	22,8 m ²

Lp.	Nazwa pomieszczenia	Powierzchnia
2.20	łazienka 09	5,3 m ²
2.21	pokój 10	22,8 m ²
2.22	łazienka 10	5,3 m ²
2.23	komunikacja	28,7 m ²
2.24	klatka schodowa	10,8 m ²
#	RAZEM	374,4 m ²
3.	RESTAURACJA	
3.1	foyer	14,3 m ²
3.2	sala restauracyjna	66 m ²
3.3	bar	12,4 m ²
3.4	komunikacja 01	6,9 m ²
3.5	szatnia	3,3 m ²
3.6	WC	5,3 m ²
3.7	kuchnia	13,9 m ²
3.8	przygotowalnia	5,3 m ²
3.9	zmywalnia	5,3 m ²
3.10	chłodnia	5 m ²
3.11	magazyn	5 m ²
3.12	rozdzielnia	5,3 m ²
3.13	pomieszczenie socjalne	3,9 m ²
3.14	toaleta	4,2 m ²
3.15	komunikacja 02	9,6 m ²
3.16	łącnik	9,7 m ²
#	RAZEM	170,1 m ²
4.	BUDYNEK MEDITACJI	
4.1	sala medytacji	50 m ²
4.2	pomieszczenie porządkowe	7,3 m ²
#	RAZEM	57,3 m ²
5.	BUDYNEK SAUN	
5.1	pomieszczenie buforowe	6,2 m ²
5.2	pomieszczenie porządkowe	2,8 m ²
5.3	szatnia	21,7 m ²
5.4	przebieralnia	3,2 m ²
5.5	WC	5,1 m ²
5.6	natrysk	3,2 m ²
5.7	komunikacja	8,5 m ²
5.8	strefa relaksu	50,2 m ²
5.9	sauna sucha	15,6 m ²
5.10	sauna mokra	43,7 m ²
5.11	WC	3,1 m ²
5.12	natrysk	2,7 m ²
#	RAZEM	166 m ²
6.	BUDYNEK BASENOWY	
poziom 0		
6.1	pomieszczenie buforowe	6,2 m ²
6.2	pomieszczenie porządkowe	2,8 m ²
6.3	szatnia	13,5 m ²
6.4	przebieralnia	3,2 m ²
6.5	WC	5,1 m ²

Lp.	Nazwa pomieszczenia	Powierzchnia
6.6	natrysk	3,2 m ²
6.7	komunikacja	8,5 m ²
6.8	strefa basenowa	136 m ²
6.9	natrysk	2,7 m ²
poziom -1		
6.12	komunikacja	16,1 m ²
6.13	pomieszczenie porządkowe	4,5 m ²
6.14	pomieszczenie techniczne basenu 01	11 m ²
6.15	pomieszczenie techniczne basenu 02	11 m ²
6.16	pomieszczenie techniczne basenu 03	11 m ²
6.17	pomieszczenie techniczne basenu 04	15,9 m ²
6.18	pomieszczenie podbasenia 01	50 m ²
6.19	pomieszczenie podbasenia 02	92 m ²
	RAZEM	392,7 m ²
7.	BUDYNEK GOSPODARCZY	
7.1	pomieszczenie na odpady	11,8 m ²
7.2	pomieszczenie porządkowe	10,7 m ²
7.3	pomieszczenie pompy ciepła	10,7 m ²
7.4	pomieszczenie techniczne	10,7 m ²
7.5	pomieszczenie techniczne	10,7 m ²
	RAZEM	54,6 m ²
8.	BUDYNEK GROMADZENIA ODPADÓW	
8.1	pomieszczenie na odpady	8 m ²
8.2	pomieszczenie porządkowe	8 m ²
	RAZEM	16 m ²
	SUMA POWIERZCHNI UŻYTKOWEJ	1312,3 m ²

5.3. Konstrukcja budynków i posadowienie

Cztery z budynków zaprojektowano w oparciu o układ podłużny (budynek lobby, hotelowy, restauracyjny i gospodarczy) a trzy pozostałe w oparciu o układ krzyżowy. W pierwszej grupie budynków występuje drewniana więźba dachowa, w drugiej natomiast jest to dach monolityczny. W budynku częściowo nadwieszonym nad skarpą (budynku medytacji) projektuje się wspornikowe nadwieszenie kubatury na tarczach ścian.

W budynku basenowym przewiduje się wykonanie szczelnej tzw. białej wanny, ze względu na konieczność projektu podbasenia w poziomie -1. Pozostałe budynki posadawia się na płytach i stopach fundamentowych.

5.4. Instalacje wewnętrzne

5.4.1. Instalacja zimnej i ciepłej wody użytkowej

Zaopatrzenie w wodę z sieci wodociągowej. Wodomierze zlokalizowane w pomieszczeniu technicznym w budynku gospodarczym.

5.4.2. Instalacje kanalizacji deszczowej

Bezokapowy system rynien i ukryte rury spustowe. Częściowa retencja wody przez teren, częściowe odprowadzenie do studzienek.

5.4.3. Instalacja kanalizacji sanitarnej

Odprowadzenie ścieków do sieci kanalizacyjnej przy pomocy pionów kanalizacyjnych.

5.4.4. Instalacja IT

Przyłącze z sieci. Rozdzielnia zlokalizowana w pomieszczeniu technicznym w budynku gospodarczym.

5.4.5. Instalacja ciepła

Projektuje się pompę ciepła, pomieszczenie pompy ciepła zlokalizowane w pomieszczeniu technicznym w budynku gospodarczym.

5.4.6. Wentylacja

Projektuje się wentylację mechaniczną. Centrale wentylacyjne umieszczone są w poddaszach budynków. Czerpnie i wyrzutnie zlokalizowane zostały na dachu. Wentylacja grawitacyjna została zaprojektowana przy pomieszczeniach gromadzenia odpadów.

5.5. Rozwiązania materiałowe

5.5.1. Budynki: lobby, hotelowy, restauracyjny i gospodarczy

a) Dach

Dach w konstrukcji drewnianej – drewniana więźba dachowa. Wykończenie dachu – czarna deska drewniana impregnowana metodą opalania.

b) Strop

Strop drewniany w konstrukcji tradycyjnej.

c) Ściany

Szkieletowa konstrukcja ścian wykończona czarną deską elewacyjną impregnowaną metodą opalania.

d) Dodatkowe elementy wykończenia

Stołarka drewniana, jesionowa;

Drewniane żaluzje zwijane w serpentynę czarne drewno.

5.5.2. Budynki: medytacji, saun, basenowy

a) Dach

Dach z płyt betonowych – rozwiązanie systemowe YTONG. Wykończenie dachu – biała zacierka betonowa.

b) Strop

Strop żelbetowy, w przypadku budynku medytacji – pomieszczenie wysokie bez stropu i poddasza.

c) Ściany

Ściany żelbetowe wykończone w białym, wysokojakościowym tynku – firma STO.

d) Dodatkowe elementy wykończenia

Stolarka drewniana jesionowa.

5.5.3. Zagospodarowanie terenu

Plac centralny oraz ciąg pieszo-jezdny w wykończeniu z kostki farmerskiej (20% powierzchni biologicznie czynnej). Taras restauracyjny i hotelowy w poziomie parteru – czarne deski kompozytowe. Tarasy budynku saun i budynku basenowego – beton architektoniczny.

5.6. Dostępność dla osób niepełnosprawnych.

Wszystkie budynki są dostępne dla osób niepełnosprawnych. W budynku hotelowym zaprojektowano dźwig dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych. Komunikacja została zaprojektowana z zachowaniem odpowiedniej szerokości (szer. min. 1,5m), projektuje się bezprogowe drzwi. W terenie zaprojektowano pochylnię dostosowaną dla osób niepełnosprawnych (spadek 6%). Pochylnia umożliwi dostęp osobom niepełnosprawnym do budynku saun oraz budynku basenowego.

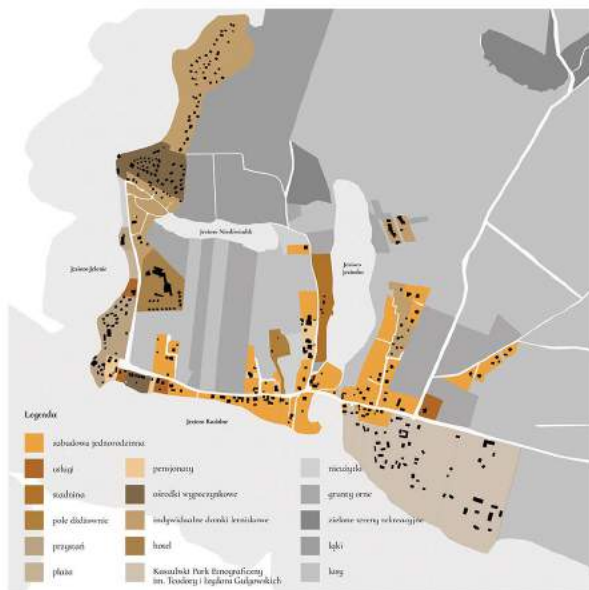
5.7. Ochrona przeciwpożarowa

- Wysokość: od 8.40m do 11.00m – budynki niskie,
- Liczba kondygnacji nadziemnych: 1-2,
- Liczba kondygnacji podziemnych: 0-1,
- Powierzchnia zabudowy: 1376 m²
- Powierzchnia całkowita: 1882 m²
- Powierzchnia użytkowa: 1312,3 m²
- Kategoria zagrożenia ludzi: ZL III, ZL V.

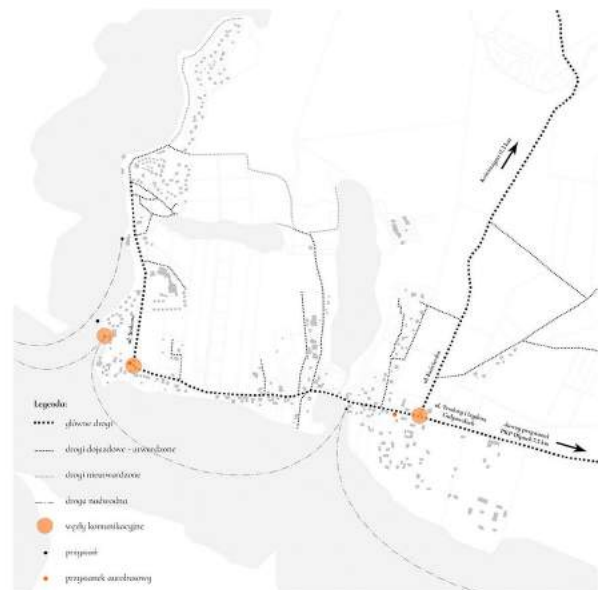
W granicach działki projektuje się hydrant zewnętrzny. Wyjścia ewakuacyjne znajdują się w parterach budynków. Nie projektuje się drogi pożarowej. Wszystkie przegrody oraz materiały wykończeniowe zaprojektowano zgodnie z wymaganiami ppoż.

6. BIBLIOGRAFIA

1. Mordawski J.: *Geografia Kaszub*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk 2018, s. 6-7
2. Dombrowska K.: *Katalog „Wdzydzkiego Haftu Kolorowego”*, Wdzydze 2019, s.4, 48-49
3. Bolduan T.: *Nowy Bedeker Kaszubski*, Gdańsk 1997
4. Parzyca K.: *Kontekst miejsca. Tożsamość miejsca. Teka Komisji Urbanistyki i Architektury* O/PAN w Krakowie 2013, TOM XLI, s.230
5. Mazurek M.: *Tożsamość kaszubska – dziś i (jutro?)*, Studia Humanistyczne AGH 2014, Tom 13/3
6. Trojanowska I.: *Szwajcaria Kaszubska, przewodnik*, Polnord, Gdańsk 1994
7. Borzyszkowski J.: *Teodora z Fethków i Izidor Gulgowscy – ich życie i dzieła, rodzina i przyjaciele we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izidora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018
8. Jędrysiak T.: *Wiejska turystyka kulturowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010
9. Sadkowski T.: *Muzea Pomorskie – twórcy, zbiory i funkcje kulturowe; Dzieło Gulgowskich we Wdzydzach: u źródeł polskiego muzealnictwa etnograficznego na wolnym powietrzu*, Instytut Kaszubski w Gdańsku, Słupsk – Gdańsk 2005
10. Sadkowski T.: *Katalog tradycyjnego budownictwa w Muzeum – Kaszubskim Parku Etnograficznym we Wdzydzach*, Muzeum Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izidora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich, Wdzydze 2018
11. Sadkowski T., Szarejko K.: *Chata za miastem*, Gdańsk 1978
12. Szarejko K.: *Kaszubski dom drewniany – tradycja i współczesność*; Wydział Architektury, Politechnika Gdańska
13. Szarejko K.: *Regionalizm we współczesnej architekturze Kaszub*; Wydział Architektury, Politechnika Gdańska
14. Wdzydzki Park Krajobrazowy, <https://wdzydzkipark.pl/> (data dostępu: 02.2020)
15. Muzeum we Wdzydzach Kiszewskich, <http://www.muzeum-wdzydze.gda.pl/> (data dostępu: 02.2020)
16. Sierakowo Sławieńskie, czyli Tolkienowska kraina Shire, <https://szczecin.wyborcza.pl/szczecin/1,34939,4384125.html> (data dostępu: 02.2020)

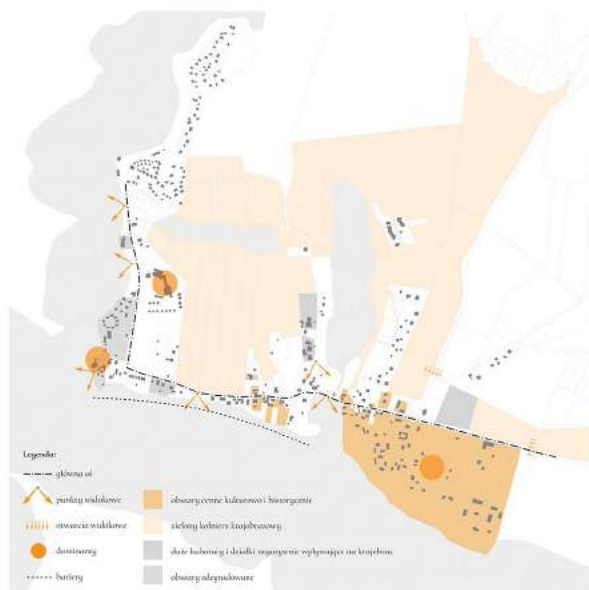
Analiza - podział funkcjonalny

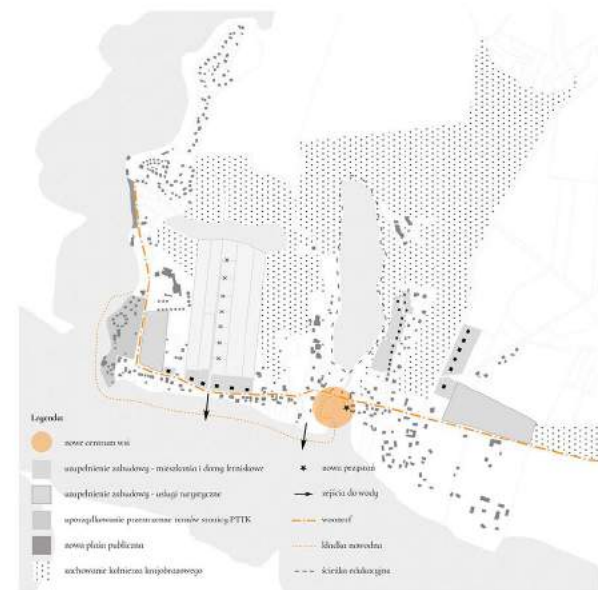
Analiza - komunikacja

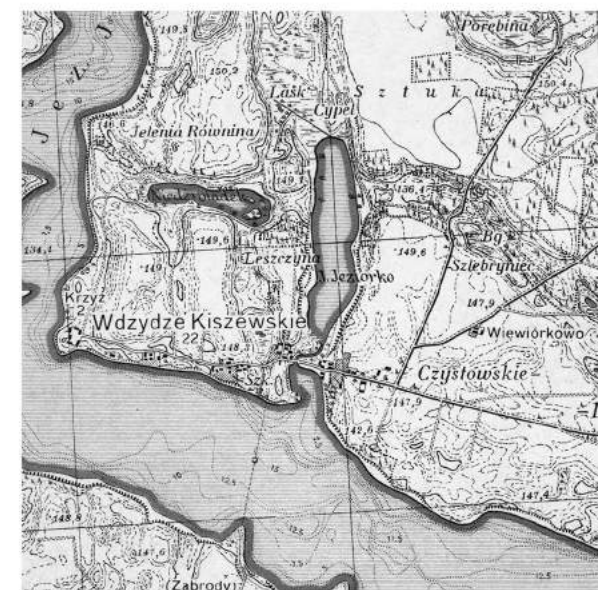
Analiza - obiekty cenne kulturowo

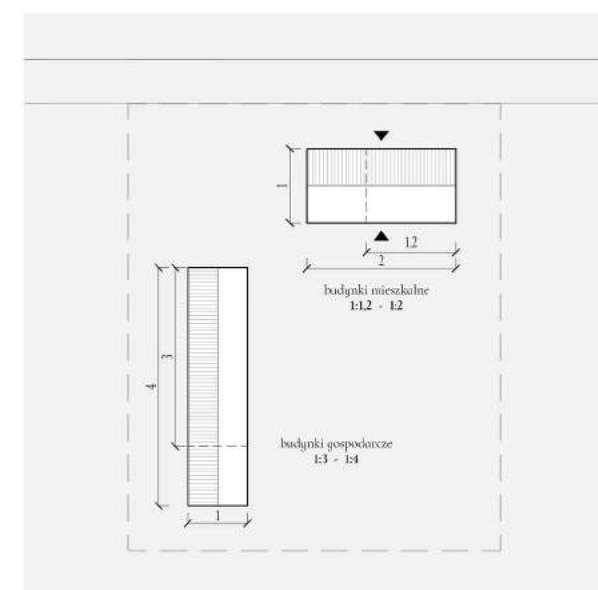
Analiza - waloryzacja zabudowy i otoczenia

Wnioski - wytyczne urbanistyczne

Mapa Wdzydz z 1934 r.

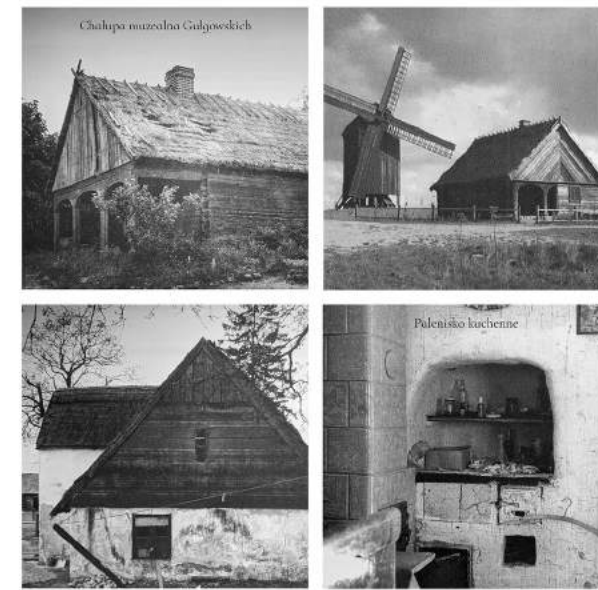
Tradycje budownictwa Kaszub - układ zagrody i proporcje rzutu

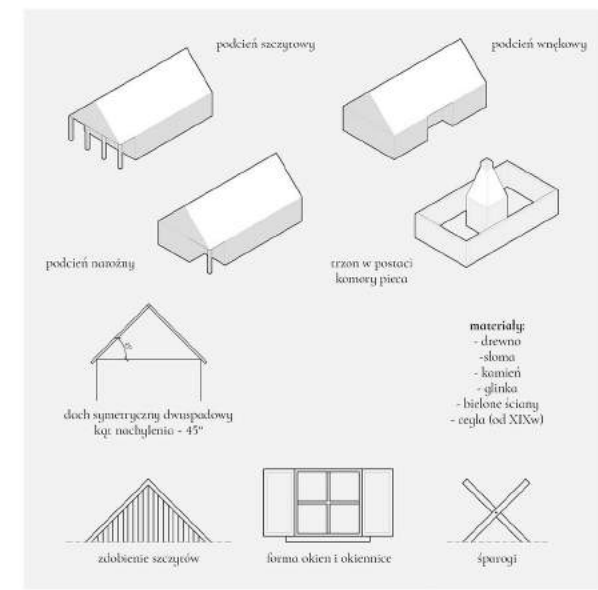
Wdzydze, architektura
źródło: fotografie własne

Wdzydze, charakterystyka terenu i otoczenia
źródło: fotografie własne

Tradycje budownictwa Kaszub - stare fotografie
źródło: Szalowski T.: Katalog tradycyjnego budownictwa w Mazurach - Kaszubskim Parku Etnograficznym we Wdzydzech Kiszewskich

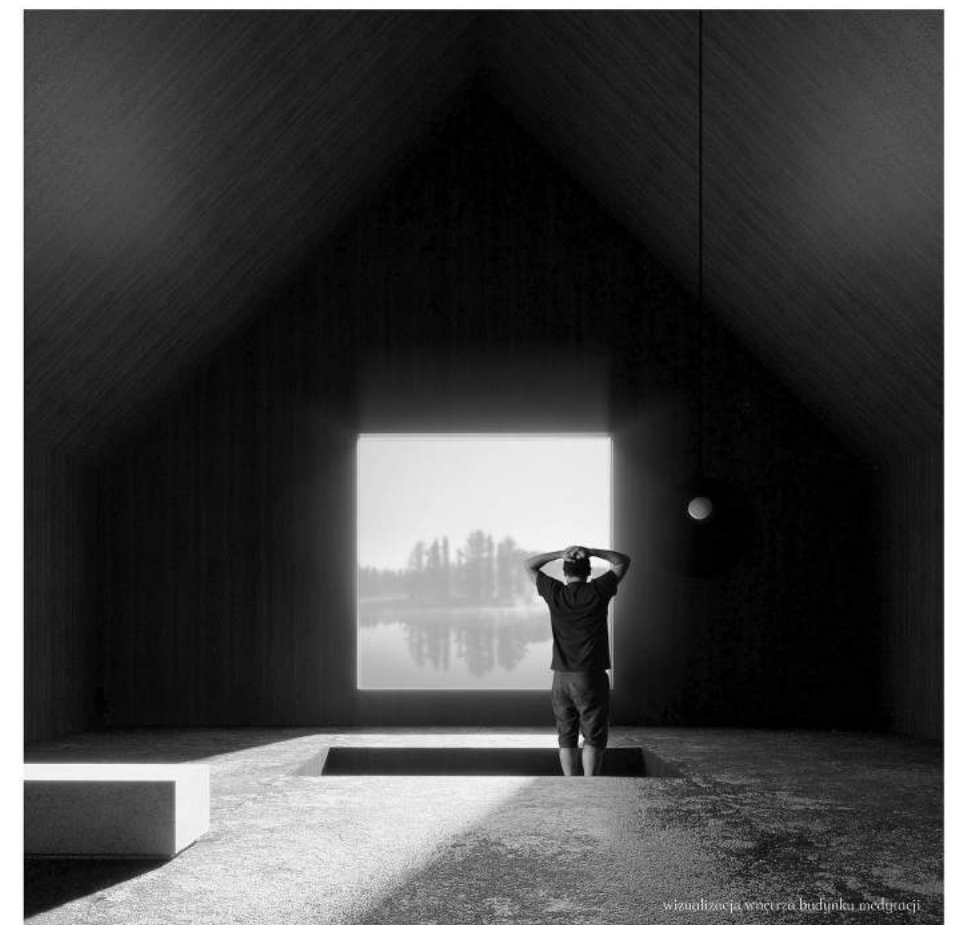
Tradycje budownictwa Kaszub - synteza

wizualizacja na budynku basenowy od strony wschodniej

■ **Minimalizm (filozofia)** - ograniczenie do minimum wymagań, potrzeb, dążeń. W ujęciu szerszym minimalizm sprowadza się do przewertowania priorytetów, tak aby pozbyć się nadmiaru i zbędnych rzeczy - dobytek, przekonani, zachowań, zwyczajów, zawiązków i czynności - które nie dodają naszemu życiu wartości, a skupić się na rzeczach kluczowych, wzbogacających nasze życie!

wizualizacja wnętrza budynku medytacji

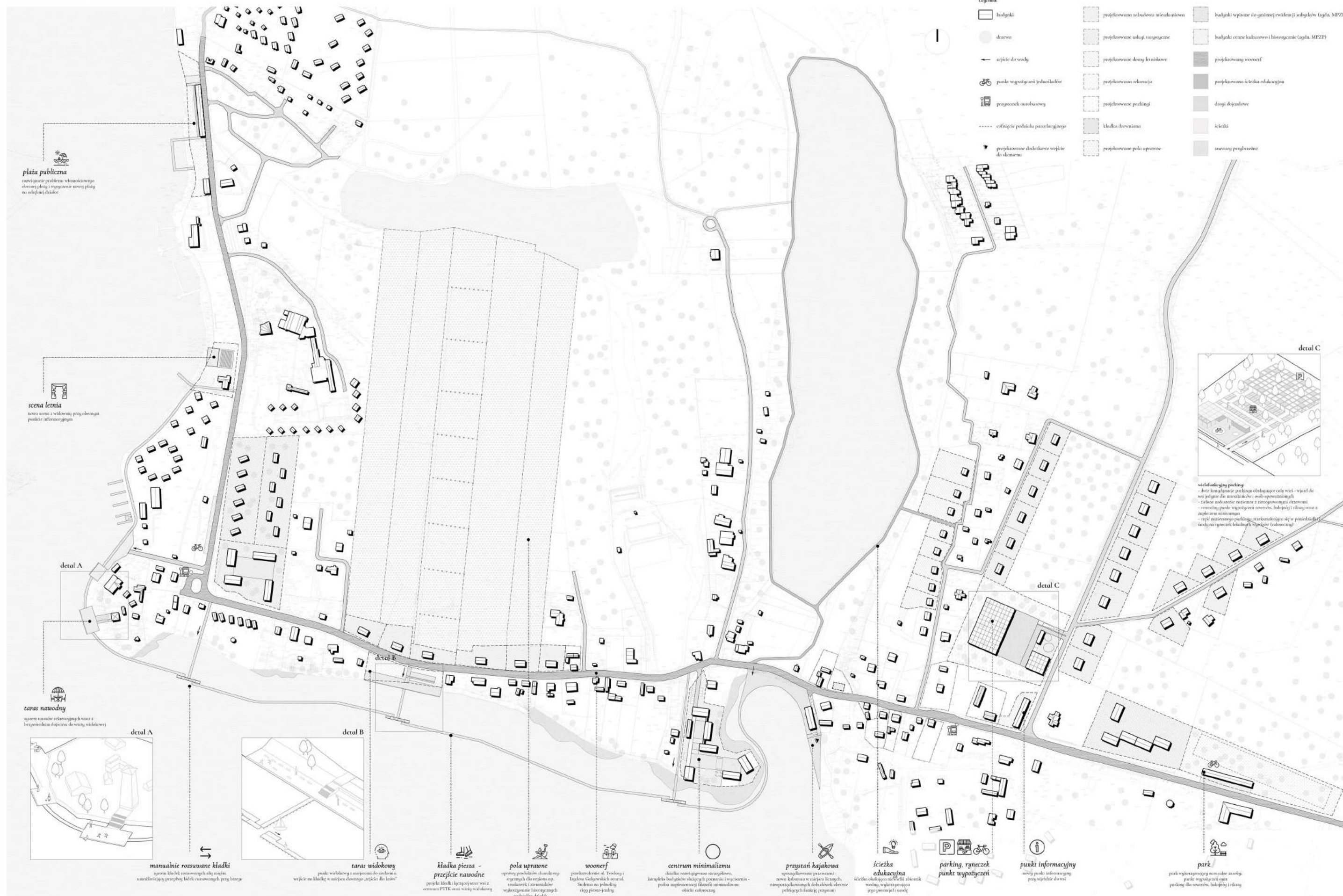

Wizualizacja na budowie - strona od strony południowej

Legenda:

budynki	projektowane zabudowa mieszkaniowa	budynki wpisane do gminnej ewidencji zabytków (zgodn. MPZP)
drzewa	projektowane usługi usługowe	budynki o znaczeniu kulturowym i historycznym (zgodn. MPZP)
zejście do wody	projektowane szkoły i przedszkola	projektowany wznoczeń
punkty wypoczynku rowerowych	projektowana rekreacja	projektowane ścieżki rekreacyjne
przystanek autobusowy	projektowane parkingi	drogi dojazdowe
oznaczenie podziału parcelacyjnego	kładka drewniana	ciek
projektowane dodatkowe wejście do składowiska	projektowane pola uprawne	stawy przybrzeżne

plaża publiczna
 teren ogólnie przeznaczonej rekreacji
 obszar plaży i wzniesienie nowej plaży
 na ul. Krasnej-Strzałce

scena letnia
 scena scena z widownią przy obrotowym
 punkcie informacyjnym

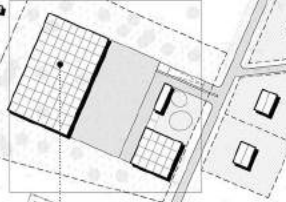
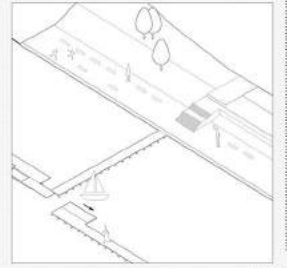
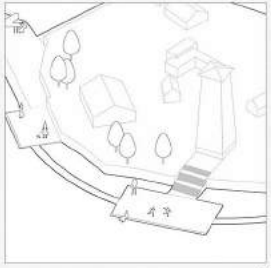
detail A

detail B

detail C

detail C

taras nadwodny
 spacerowisko rekreacyjnych spacer z
 bezpośrednim dojazdem do wody wzdłuż ul. Krasnej-Strzałki

wielofunkcyjny parking
 - obszar wielofunkcyjny z parkingiem obsługującym cały teren - wjazd dla
 wszystkich dla mieszkańców i osób spoza terenów
 - różne rodzaje nawierzchni z zielonymi elementami
 - oznaczenie punktów wypoczynku rowerowych, hulajki i rowery oraz z
 zaparkowaniem rowerów
 - częściowo otwartego parkinga, przekształcającego się w pomost nad ciek
 - ścieżki na spacer, kolarstwo (okolicznych)

manually rozwijane kładki
 system kładek rozwijanych w kierunku
 umożliwiającym przejazd kładek w kierunku przy brzoze

taras widokowy
 punkt widokowy z miejscami do siedzenia
 wejście na kładkę w kierunku do wody

**kładka piesza -
 przejście nadwodne**
 punkt kładki łączącej teren wzdłuż
 ul. Krasnej-Strzałki z terenem PTTK wzdłuż wzdłuż ul. Krasnej-Strzałki

pola uprawne
 uprawy psocznicy, chwastów
 uprawnych dla regionu np.
 rzodulki, i ziemniaków
 wykorzystanie historycznych
 podziałów działek

woonerf
 porządkowanie ul. Towarowej i
 Łąkowej Gdajewskich oraz ul.
 Sudeckiej na jednolity
 ciąg pieszo-rowerowy

centrum minimalizmu
 obszar o niskim poziomie zabudowy,
 kompleks budynków służących potrzebom i wypoczynku -
 przy wykorzystaniu funkcji minimalistycznych
 obiektów

przystań kajakowa
 wyposażenie przystani
 nowa kabinowa w kierunku
 nieopracowanych dojazdów obszar
 przystanku kajakowego

**ścieżka
 edukacyjna**
 ścieżka edukacyjna o różnorodnych
 wartościach, wypisanie program
 jego realizacji w wodzie

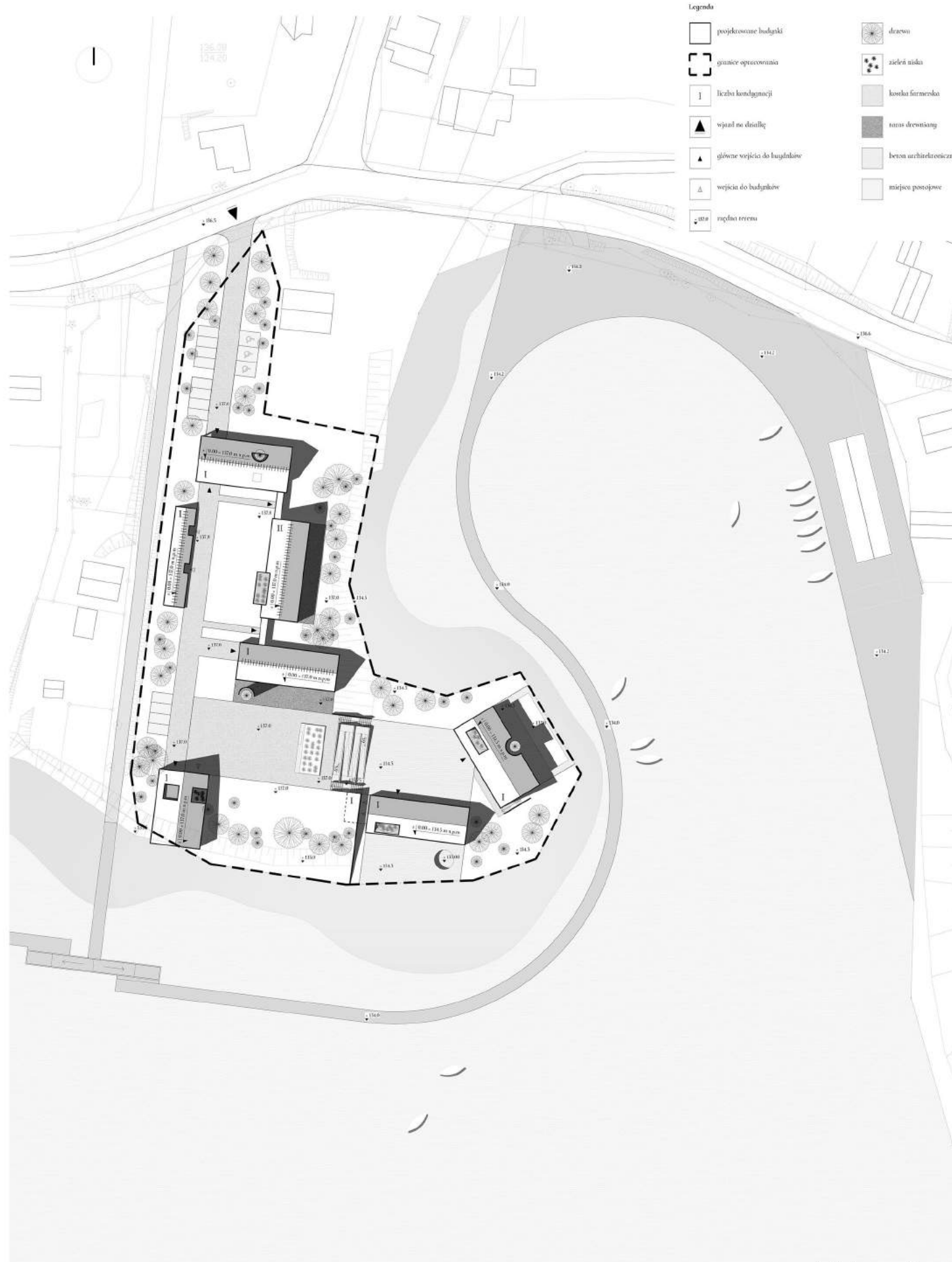
**parking, rynek, punkt
 wypożyczeń**

punkty informacyjne
 nowy punkt informacyjny
 przy wejściu do wsi

park
 park wykorzystujący naturalne warunki
 park wykorzystujący naturalne warunki
 parking dla rowerów, hulajki i rowery

Masterplan
 skala 1:2000

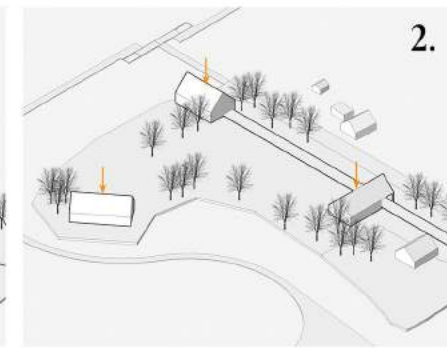

- Legenda
- projektowane budynki
 - granice opracowania
 - liczba kondygnacji
 - wjazd na działkę
 - główne wejście do budynków
 - wejścia do budynków
 - rajdło terenu
 - drzewo
 - zieleni niska
 - kortka firnareda
 - taras drewniany
 - beton architektoniczny
 - miejsca posojowce

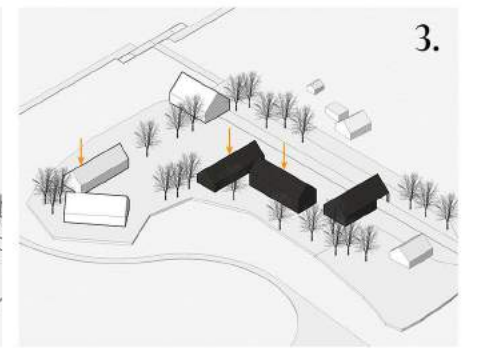
Projekt planu zagospodarowania
skala 1:500

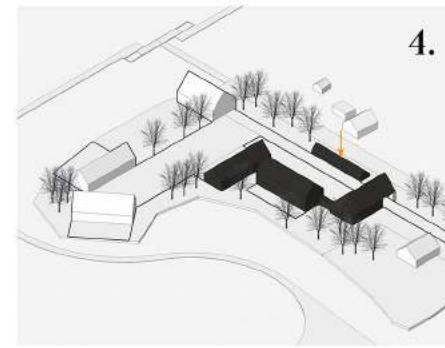
Scan istniejący.

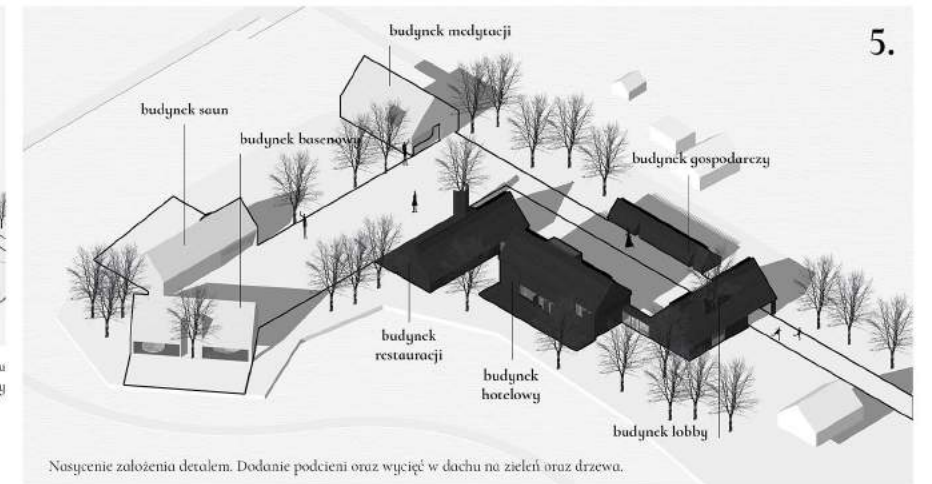
Wytyczenie osi założenia. Usytuowanie na działce budynków o proporcjach 1:2 tworzące domknięty układ.

Dodanie budynków o proporcji rzutów 1:4. Wypełnienie założenia. Podział kolonijny ze względu na funkcję oraz usytuowanie na działce.

Połączenie budynków przy pomocy łączników. Dodanie budynku gospodarczego. Wytyczenie głównego placu oraz tarasów przy budynkach.

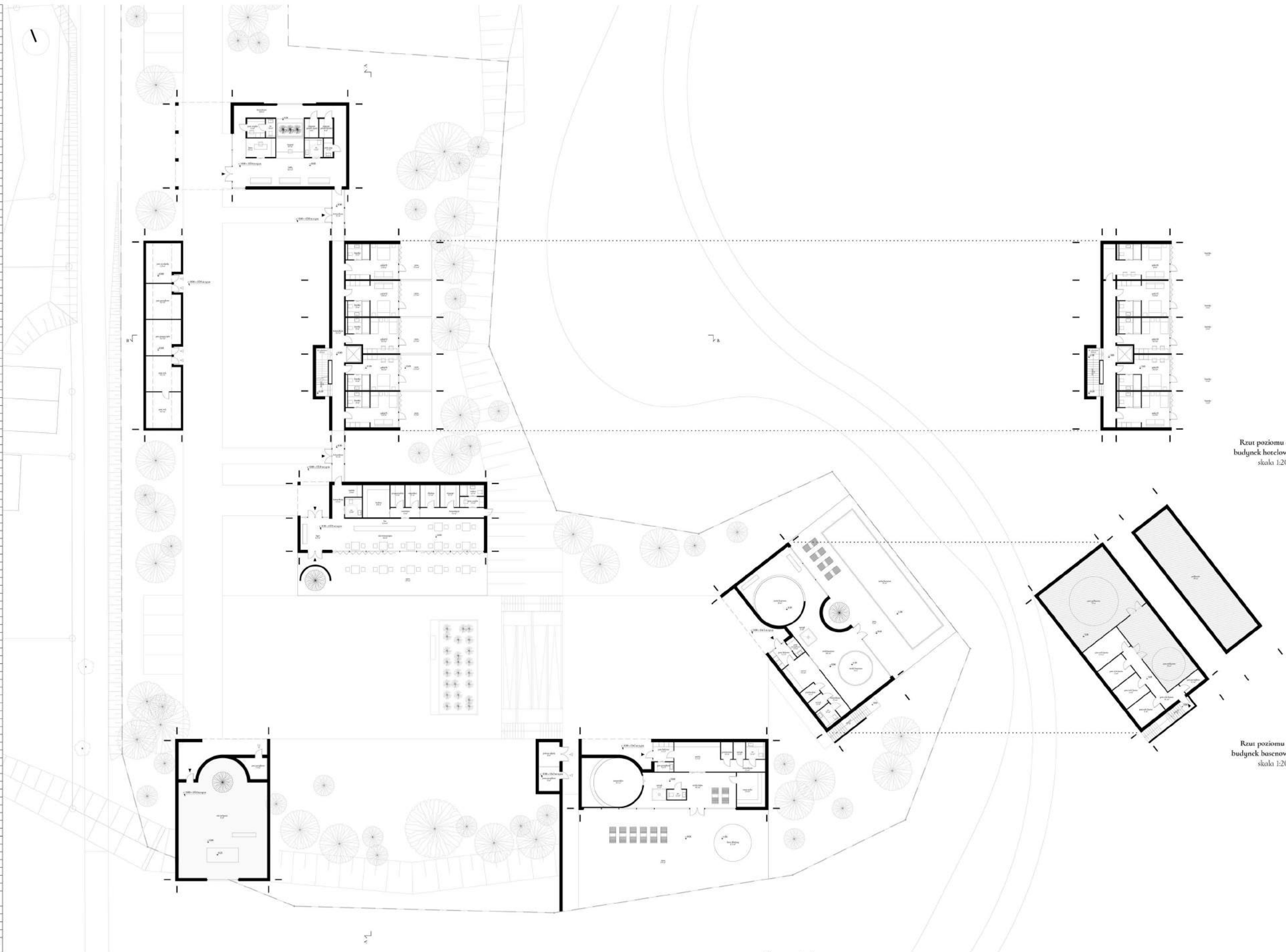
Nasycenie założenia detalem. Dodanie podcieni oraz wycięć w dachu na zieleni oraz drzewa.

Idea projektu

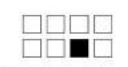
NAZWA POMIESZCZENIA	[m2]
1 BUDYNEK LOBBY	
1.1 lobby	50,3m2
1.2 biuro	8,6m2
1.3 recepcja	8,9m2
1.4 wc	5,4m2
1.5 pom. gosp.	2,7m2
1.6 magazyn pościeli białej	4m2
1.7 magazyn pościeli czarnej	4m2
1.9 pomieszczenie socjalne	5,3m2
1.10 wc	2,8m2
1.10 komunikacja	36,8m2
1.11 łącznik	9,7m2
RAZEM	138,5m2
2 BUDYNEK HOTELOWY	
poziom 0	
2.1 pokój 01	22,8m2
2.2 łazienka 01	5,3m2
2.3 pokój 02	22,8m2
2.4 łazienka 02	5,3m2
2.5 pokój 03	22,8m2
2.6 łazienka 03	5,3m2
2.7 pokój 04	22,8m2
2.8 łazienka 04	5,3m2
2.9 pokój 05	22,8m2
2.10 łazienka 05	5,3m2
2.11 komunikacja	35,9m2
2.12 klatka schodowa	10,8m2
poziom -1	
2.13 pokój 06	30m2
2.14 łazienka 06	5,3m2
2.15 pokój 07	22,8m2
2.16 łazienka 07	5,3m2
2.17 pokój 08	22,8m2
2.18 łazienka 08	5,3m2
2.19 pokój 09	22,8m2
2.20 łazienka 09	5,3m2
2.21 pokój 10	22,8m2
2.22 łazienka 10	5,3m2
2.23 komunikacja	28,7m2
2.24 klatka schodowa	10,8m2
RAZEM	374,4m2
3 RESTAURACJA	
3.1 kuchnia	14,3m2
3.2 sala restauracyjna	66m2
3.3 bar	12,4m2
3.4 komunikacja 01	6,9m2
3.5 szatnia	3,3m2
3.6 wc	5,3m2
3.7 kuchnia	13,9m2
3.8 przygotowalnia	5,3m2
3.9 zmywalnia	5,3m2
3.10 chłodnia	5m2
3.11 magazyn	5m2
3.12 rozdzielnia	5,3m2
3.13 pomieszczenie socjalne	3,9m2
3.14 toalety	4,2m2
3.15 komunikacja 02	9,6m2
3.16 łącznik	9,7m2
RAZEM	170,1m2
4 BUDYNEK MEDYTACJI	
4.1 sala medytacji	50m2
4.2 pomieszczenie porządkowe	7,3m2
RAZEM	57,3m2
5 BUDYNEK SAUN	
5.1 pomieszczenie buforowe	6,2m2
5.2 pomieszczenie porządkowe	2,8m2
5.3 szatnia	21,7m2
5.4 przebieralnia	3,2m2
5.5 wc	5,1m2
5.6 natrysk	3,2m2
5.7 komunikacja	8,5m2
5.8 szatnia rekreacyjna	50,2m2
5.9 sauna sucha	15,6m2
5.10 sauna mokra	43,7m2
5.11 wc	3,1m2
5.12 natrysk	2,7m2
RAZEM	166m2
BUDYNEK BASENOWY	
poziom 0	
6.1 pomieszczenie buforowe	6,2m2
6.2 pomieszczenie porządkowe	2,8m2
6.3 szatnia	13,5m2
6.4 przebieralnia	3,2m2
6.5 wc	5,1m2
6.6 natrysk	3,2m2
6.7 komunikacja	8,5m2
6.8 szatnia basenowa	136m2
6.9 natrysk	2,7m2
poziom -1	
6.12 komunikacja	16,1m2
6.13 pomieszczenie porządkowe	4,5m2
6.14 pom. tech. basenu 01	11m2
6.15 pom. tech. basenu 02	11m2
6.16 pom. tech. basenu 03	11m2
6.17 pom. tech. basenu 04	15,9m2
6.18 pomieszczenie podbasenu 01	90m2
6.19 pomieszczenie podbasenu 02	92m2
RAZEM	392,7m2
BUDYNEK GOSPODARCZY	
7.1 pomieszczenie na odpady	11,8m2
7.2 pomieszczenie porządkowe	10,7m2
7.3 pomieszczenie pomp ciepła	10,7m2
7.4 pomieszczenie techniczne 01	10,7m2
7.5 pomieszczenie techniczne 02	10,7m2
RAZEM	54,6m2
BUDYNEK POMIESZCZENIA GROMADZENIA ODPADÓW	
8.1 pomieszczenie na odpady	8m2
8.2 pomieszczenie porządkowe	8m2
RAZEM	16m2
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	1312,3m2

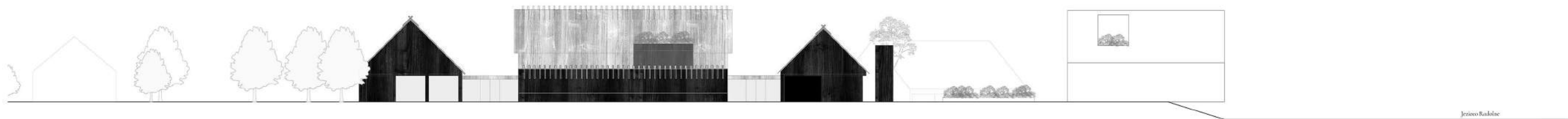

Rzut poziomu +1
budynek hotelowy
skala 1:200

Rzut poziomu -1
budynek basenowy
skala 1:200

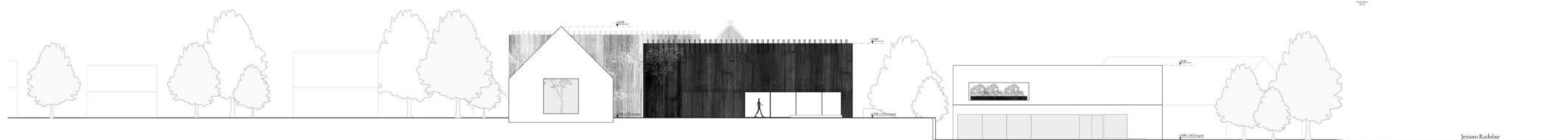
Rzut przyziemia
skala 1:200

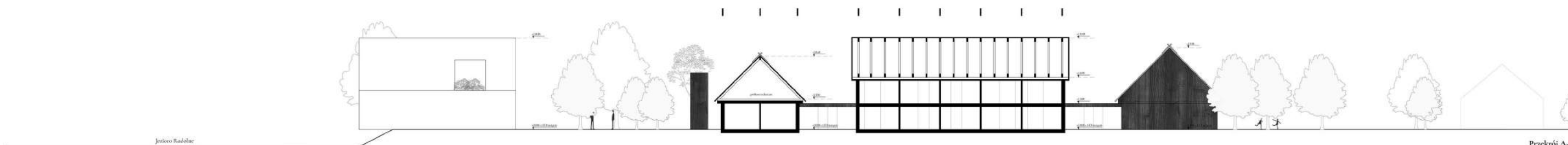
Jerzy Radolne

Elevacja zachodnia
skala 1:200

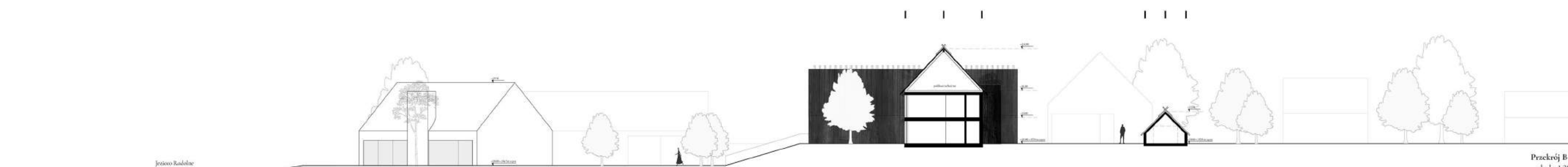
Jerzy Radolne

Elevacja Południowa
skala 1:200

Jerzy Radolne

Przekrój A-A
skala 1:200

Jerzy Radolne

Przekrój B-B
skala 1:200

